

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

**מסורת הש"ם
עם הוספות**

וַיִּשְׁבּוּ אִישׁ מִדְּרֹבּוֹ הָרֶגֶט
אֶתֹה הִכְתֵּן עַל פִּי אִשְׁ
וְהַחֲתָמָהּ: [אויב לז, כא]

מאימתי פרק ראשון תענית

(א) עין סחסי דף עב,
(ב) עין חס' ב"ב כב.
ד"ה אפר ליה, וחס'
לקמן כ: ד"ה אפר ליה,
(ג) [נעל דף ו' וס"ג],
(ד) עין מגילה דף לב.
וסתה מט', (ה) ערין
טו'; (ו) עין סנהדרין דף
מגילה, (ז) עין ד"ה
קאמ' (ח) מלבי"ם א' ב
כה, (ט) עין שם ד"ה
הנה, (י) חזקוני ג.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' דור שהשמים
משכין עליו משמם
מלכותו כי לשיטתו שכן
באור הדור מל':
(ב) רש"י ד"ה שגמרו
ט' משמם קרא הוא לא
פנים קלקל שגמרו
ד"ה: (ג) ד"ה וכן כי
מפלו הקד"ה דין (א"ל
מט') חל"מ וי"ח ס"א
אין וליכנס שגמרו
ז"ל מביא: (ד) ד"ה
ואפ"כ כי מביט בכו
בבחינו ס"ד כי לומר
כסו: (ה) ד"ה
ממילא כי משמם בנחור
מל'. כי ע' נחור
עך מל' מלך המשמם
הקד"ה: (ו) ד"ה
אם כי קאמ' הוא
שהשמים משכין שאין
ר"ל שהשמים:

תורה אור השלם

(א) אם קנה הקהל
והוא לא פנים קלקל
ותלים דבר ויתרון
הכשר הקבוצה וההל"ה
(ב) אם ישע הנושא בלא
לחש ואין ויתרון לבעל
הקד"ה: (ג) ד"ה
אף על עושה: (ד) א"ל
(ה) על כפ"ס בפה אור
ר"י ע"ה בבבבב:
(ו) א"ל כ'.

(ז) נשא לבבנו אל פנים
אל אל פשמים:
(ח) א"ל כ'.

(ט) ויפתחו פיהם
ובלשונם יכבדו לו:
(י) לָבַסְתָּ לָא נָכוֹן עָלָי וְלֹא
נָאֻמְתָּ בְּרִיתוֹ:
(יא) ויפתחו פיהם

(יב) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (יג) ויפתחו פיהם
(יד) אמת מארץ תצמח
וצדק משמים ינשקו:
(טו) ויפתחו פיהם

(טז) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (יז) ויפתחו פיהם
(יח) אמת מארץ תצמח
וצדק משמים ינשקו:
(יט) ויפתחו פיהם

(כ) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (כא) ויפתחו פיהם
(כב) ויפתחו פיהם
(כג) ויפתחו פיהם

(כד) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (כה) ויפתחו פיהם
(כו) ויפתחו פיהם
(כז) ויפתחו פיהם

(כח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (כט) ויפתחו פיהם
(ל) ויפתחו פיהם
(לא) ויפתחו פיהם

(לב) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לג) ויפתחו פיהם
(לד) ויפתחו פיהם
(לה) ויפתחו פיהם

(לו) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לז) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

(לח) ויפתחו פיהם
וְלֹא יִשְׁחִיתוּ וְהַרְבֵּה
לְרַשִׁים אִפּוֹ וְלֹא יִעִיר
כָּל תַּמְתָּא: (לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם
(לח) ויפתחו פיהם

שלמודו קשה עליו כבדו. ששם הוא לי מרוב קושיה בשביל משמנו
שאינה סדורה לו ואינו נזכר מה כחיו בה ולפיכך אינו יודע לפרק חי
נמי שגורסה בעצמה פוטק על החיו ומחייב על הפטור ומקשי עולה
מדוכתא אחרימי והכי משמע קרא והוא לא (ב) שאינו יודע שמועמו

מפני שפנים קלקל שגמרו
שהוא קודם לגמרא: ויבא בשיבחה.
שימכדיו בני הישנים משמם: שנאמר
ומיילס בין מלמדים שכן מילות
חילות: ויתרון הכשר. כשסדר
משמנו מתחילה: כנגד מ' יום שניתנה
התורה. שמתקיים כדו: והדר עיל
קמיה דר' יוסן למיגמר גמרא:
כנגד תנ"ך. שכן כ"ד ספרים: ששנים
קל"ף. שהראה לי פנים רעות:
ויבא עליו רש"י. לפנים הימנו
שיסבר לו פנים: משכין עליו
במחשבה. מחליטין פנים עין כדו: ויבא
כדלמרי' צנצא מליע' (ד' טו.) דשמך
טפי שהעלה חלודה שגמרו
(מלחול'ט') טל ומטר: דוחשי
דחישות. כשכל שאין מתפללים תפלה
לשם: ויבא עליו רש"י. ומפלל
עליו חסיו וגב' גשמים כחיו כחיו:
ואין יתרון דבע' דחשון. כלומר מה
הנאה יש לבעל הלשון שידע ללמוד
ואינו יושב: מקנה אף על שגמרו.

מקנה אף על שגמרו דעמו ועולה:
ואין נוחין זה לזה בו. והכי משמע
בשביל שחייך להגיד זה לזה ולהיות
נוחין זה לזה ואין עושין מקנה
מתקנאים מתקנים בל' ומעלים אורו
ומביאים אורו עליהן. ויש גורסין
וטמין זה לזה בלילה מתקנאים בל' וכן
משיגד עליו רעו שנוחין זה לזה
מתקנאים בל' ומעלים אורו מעליהם:
ארי דורס ואוב"ה. מיד ואינו מתירס:
בורא ואוב"ה. שמונך לחוריו ואוכל
שם שמשפך מן הבריות ולכן יש
לסם הנאה: ודף מה הנאה יש דף.
שמה נשך בני אדם ויורגו והוא
אומר מה יתרון לבעל הלשון ששפך
לשון הרע אע"פ שאין לו הנאה ולפיכך
(ג) מביא הקד"ה דין א"ל נחש
כדי שתמיד מפני שהשוא א"ל
ההלשון ומתביישין עמו מספרי לשון
הרע: וד"ה לא נכון עמו. עס
הקד"ה: ואפ"כ. כחיו בסמוך והוא
רמז יכפר עון ושומע תפלתו והכי
אמרת שאין תפלתו נשמעת אלא"כ
משם נשפו כפסו כלומר שנספסו
מביט כפסו (ד) צבור. תפלתם
נשמעת ואע"פ שאין לז כולם שלם
כדמכיו ויפתחו פיהם בדברים ל'

רמז: בידו. אינו אלא א"כ לז
מכיון: בזמן שאמת מארץ תצמח.
שם אמרה נמשא ומתן לו דק
משמים נשקף דהיינו גשמים שכן
דקק: בחולדה ויד. שהמיתו שני
בני אדם מזה הוא נגאדה (ה) מעשה
צבור אחד שנקל ומתנו לריצה אחת
ששאלה אמרה מי מעיד והיה שם
צור אחד וחולדה אמר הצבור צור
וחולדה עדים דצור לימים עבר על
מיתנו ונשא אחת והוליד שני בנים
אחד נפל לצור ומת וא' נשכחו
חולדה ומת אמרה לו אשתו מה
מעשה הוא זה שצניו מתים צנימה

משונה ואמר לה כך וכן היה המעשה:
צבור. שמכסיר ומקטש מעשיו: מצדיקין עליו.
שנאמר אמת מארץ תצמח. אז דקק משמים נשקף דקק א"ל דקק דמשמע דין: ובידאך עברתך. על מי שמוסיו:
ידא אמת אחת מתוך עברתך כדי למרע עומתו. ופסט המקרא מי יודע עו אשך מי יודע עו וכן למלאו אורו לטוס מפניך
ביום אשך ויכחלך עברתך כש שאלה ילאוי ומפסדו כן יש להחילא ולהפסד מעברתך: פגעת את שש ועישה צדק. בני ששמה
ועושה דקק שכן העושים כן בדרכיך ויכירך אלה פוגע בו וימת. קרא הכי הוא פגעת את שש
ועושה דקק ויכירך ויכירך צלומס דרכים שאלה מייסמן ציורין ויכירך לטובה ואומרים הן אתה קלמס בשביל
שמועמו בהם עולם וישעיה בשעה שהשמים נעצרון
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואמר ר' ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר ונשא לבבנו אל כפים
[אין והא"י] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתחו פיהם ובלשונם
יכבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי אין

גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק
משמים ינשקו וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מגין בחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא ובידאך עברתך ריש לקיש אמר מהבא פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויכירך הן אתה קצפת ונחמא בהם עולם ונושע אמר רבי

כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע
אמר ריש לקיש מאי דכתיב ועצר את השמים בשעה שהשמים נעצרון
מלהוריד (מ' ומטר) דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר

רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

הואמין בהקדוש ברוך הוא. שמשמיו עד צניו חסיו על אחת כמה וכמה: המצדיק
צבור. שמכסיר ומקטש מעשיו: מצדיקין עליו. יתר משאלי מקלקל מעשיו כדי למרע עומתו:
שנאמר אמת מארץ תצמח. אז דקק משמים נשקף דקק א"ל דקק דמשמע דין: ובידאך עברתך. על מי שמוסיו:
ידא אמת אחת מתוך עברתך כדי למרע עומתו. ופסט המקרא מי יודע עו אשך מי יודע עו וכן למלאו אורו לטוס מפניך
ביום אשך ויכחלך עברתך כש שאלה ילאוי ומפסדו כן יש להחילא ולהפסד מעברתך: פגעת את שש ועישה צדק. בני ששמה
ועושה דקק שכן העושים כן בדרכיך ויכירך אלה פוגע בו וימת. קרא הכי הוא פגעת את שש
ועושה דקק ויכירך ויכירך צלומס דרכים שאלה מייסמן ציורין ויכירך לטובה ואומרים הן אתה קלמס בשביל
שמועמו בהם עולם וישעיה בשעה שהשמים נעצרון
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואמר ר' ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר ונשא לבבנו אל כפים
[אין והא"י] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתחו פיהם ובלשונם
יכבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי אין

גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק
משמים ינשקו וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מגין בחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא ובידאך עברתך ריש לקיש אמר מהבא פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויכירך הן אתה קצפת ונחמא בהם עולם ונושע אמר רבי

כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע
אמר ריש לקיש מאי דכתיב ועצר את השמים בשעה שהשמים נעצרון
מלהוריד (מ' ומטר) דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואת דור שהשמים משתכין עליו כנחושת מלהוריד גשם עליו
ובו. מכלן מוכיח ר"מ דהא דלמרי צנצא בתרא (דף
י' וס') אין עומתין כפולים מ"ט משום דמשמחי ליה לקדירה ר"ל
משמחי מקלקלים המאלל שנקדירה ונעל"ו אורמשי"ר והא דלמר

לקדירה לאו דוקא לקדירה אלא
למאלל שנקדירה דהכי נמי קאמר
(שם דף י' וס') הא קדירה חיתא שרי
ולין לפרש כפרש"י שפי' הס' (משמחי
משגרים הקדירה דל"כ מאי קאמר
הכא שהשמים משתכין (י) ר"ל
ששמים משתכרין אלא דלא משתכים
ר"ל מעלן כפולסו כמו דגר נשטל
ממלאכתו ימים רבים ומחלד ונעל"ו

רש"י: ויבא עליו רש"י. ומפלל
עליו חסיו וגב' גשמים כחיו כחיו:
ואין יתרון דבע' דחשון. כלומר מה
הנאה יש לבעל הלשון שידע ללמוד
ואינו יושב: מקנה אף על שגמרו.
מקנה אף על שגמרו דעמו ועולה:
ואין נוחין זה לזה בו. והכי משמע
בשביל שחייך להגיד זה לזה ולהיות
נוחין זה לזה ואין עושין מקנה
מתקנאים מתקנים בל' ומעלים אורו
ומביאים אורו עליהן. ויש גורסין
וטמין זה לזה בלילה מתקנאים בל' וכן
משיגד עליו רעו שנוחין זה לזה
מתקנאים בל' ומעלים אורו מעליהם:
ארי דורס ואוב"ה. מיד ואינו מתירס:
בורא ואוב"ה. שמונך לחוריו ואוכל
שם שמשפך מן הבריות ולכן יש
לסם הנאה: ודף מה הנאה יש דף.
שמה נשך בני אדם ויורגו והוא
אומר מה יתרון לבעל הלשון ששפך
לשון הרע אע"פ שאין לו הנאה ולפיכך
(ג) מביא הקד"ה דין א"ל נחש
כדי שתמיד מפני שהשוא א"ל
ההלשון ומתביישין עמו מספרי לשון
הרע: וד"ה לא נכון עמו. עס
הקד"ה: ואפ"כ. כחיו בסמוך והוא
רמז יכפר עון ושומע תפלתו והכי
אמרת שאין תפלתו נשמעת אלא"כ
משם נשפו כפסו כלומר שנספסו
מביט כפסו (ד) צבור. תפלתם
נשמעת ואע"פ שאין לז כולם שלם
כדמכיו ויפתחו פיהם בדברים ל'

רמז: בידו. אינו אלא א"כ לז
מכיון: בזמן שאמת מארץ תצמח.
שם אמרה נמשא ומתן לו דק
משמים נשקף דהיינו גשמים שכן
דקק: בחולדה ויד. שהמיתו שני
בני אדם מזה הוא נגאדה (ה) מעשה
צבור אחד שנקל ומתנו לריצה אחת
ששאלה אמרה מי מעיד והיה שם
צור אחד וחולדה אמר הצבור צור
וחולדה עדים דצור לימים עבר על
מיתנו ונשא אחת והוליד שני בנים
אחד נפל לצור ומת וא' נשכחו
חולדה ומת אמרה לו אשתו מה
מעשה הוא זה שצניו מתים צנימה

משונה ואמר לה כך וכן היה המעשה:
צבור. שמכסיר ומקטש מעשיו: מצדיקין עליו.
שנאמר אמת מארץ תצמח. אז דקק משמים נשקף דקק א"ל דקק דמשמע דין: ובידאך עברתך. על מי שמוסיו:
ידא אמת אחת מתוך עברתך כדי למרע עומתו. ופסט המקרא מי יודע עו אשך מי יודע עו וכן למלאו אורו לטוס מפניך
ביום אשך ויכחלך עברתך כש שאלה ילאוי ומפסדו כן יש להחילא ולהפסד מעברתך: פגעת את שש ועישה צדק. בני ששמה
ועושה דקק שכן העושים כן בדרכיך ויכירך אלה פוגע בו וימת. קרא הכי הוא פגעת את שש
ועושה דקק ויכירך ויכירך צלומס דרכים שאלה מייסמן ציורין ויכירך לטובה ואומרים הן אתה קלמס בשביל
שמועמו בהם עולם וישעיה בשעה שהשמים נעצרון
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואמר ר' ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר ונשא לבבנו אל כפים
[אין והא"י] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתחו פיהם ובלשונם
יכבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי אין

גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק
משמים ינשקו וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מגין בחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא ובידאך עברתך ריש לקיש אמר מהבא פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויכירך הן אתה קצפת ונחמא בהם עולם ונושע אמר רבי

כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע
אמר ריש לקיש מאי דכתיב ועצר את השמים בשעה שהשמים נעצרון
מלהוריד (מ' ומטר) דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

הנהגות וצינים
עליו רש"י. ומפלל
עליו חסיו וגב' גשמים כחיו כחיו:
ואין יתרון דבע' דחשון. כלומר מה
הנאה יש לבעל הלשון שידע ללמוד
ואינו יושב: מקנה אף על שגמרו.
מקנה אף על שגמרו דעמו ועולה:
ואין נוחין זה לזה בו. והכי משמע
בשביל שחייך להגיד זה לזה ולהיות
נוחין זה לזה ואין עושין מקנה
מתקנאים מתקנים בל' ומעלים אורו
ומביאים אורו עליהן. ויש גורסין
וטמין זה לזה בלילה מתקנאים בל' וכן
משיגד עליו רעו שנוחין זה לזה
מתקנאים בל' ומעלים אורו מעליהם:
ארי דורס ואוב"ה. מיד ואינו מתירס:
בורא ואוב"ה. שמונך לחוריו ואוכל
שם שמשפך מן הבריות ולכן יש
לסם הנאה: ודף מה הנאה יש דף.
שמה נשך בני אדם ויורגו והוא
אומר מה יתרון לבעל הלשון ששפך
לשון הרע אע"פ שאין לו הנאה ולפיכך
(ג) מביא הקד"ה דין א"ל נחש
כדי שתמיד מפני שהשוא א"ל
ההלשון ומתביישין עמו מספרי לשון
הרע: וד"ה לא נכון עמו. עס
הקד"ה: ואפ"כ. כחיו בסמוך והוא
רמז יכפר עון ושומע תפלתו והכי
אמרת שאין תפלתו נשמעת אלא"כ
משם נשפו כפסו כלומר שנספסו
מביט כפסו (ד) צבור. תפלתם
נשמעת ואע"פ שאין לז כולם שלם
כדמכיו ויפתחו פיהם בדברים ל'

רמז: בידו. אינו אלא א"כ לז
מכיון: בזמן שאמת מארץ תצמח.
שם אמרה נמשא ומתן לו דק
משמים נשקף דהיינו גשמים שכן
דקק: בחולדה ויד. שהמיתו שני
בני אדם מזה הוא נגאדה (ה) מעשה
צבור אחד שנקל ומתנו לריצה אחת
ששאלה אמרה מי מעיד והיה שם
צור אחד וחולדה אמר הצבור צור
וחולדה עדים דצור לימים עבר על
מיתנו ונשא אחת והוליד שני בנים
אחד נפל לצור ומת וא' נשכחו
חולדה ומת אמרה לו אשתו מה
מעשה הוא זה שצניו מתים צנימה

משונה ואמר לה כך וכן היה המעשה:
צבור. שמכסיר ומקטש מעשיו: מצדיקין עליו.
שנאמר אמת מארץ תצמח. אז דקק משמים נשקף דקק א"ל דקק דמשמע דין: ובידאך עברתך. על מי שמוסיו:
ידא אמת אחת מתוך עברתך כדי למרע עומתו. ופסט המקרא מי יודע עו אשך מי יודע עו וכן למלאו אורו לטוס מפניך
ביום אשך ויכחלך עברתך כש שאלה ילאוי ומפסדו כן יש להחילא ולהפסד מעברתך: פגעת את שש ועישה צדק. בני ששמה
ועושה דקק שכן העושים כן בדרכיך ויכירך אלה פוגע בו וימת. קרא הכי הוא פגעת את שש
ועושה דקק ויכירך ויכירך צלומס דרכים שאלה מייסמן ציורין ויכירך לטובה ואומרים הן אתה קלמס בשביל
שמועמו בהם עולם וישעיה בשעה שהשמים נעצרון
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואמר ר' ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר ונשא לבבנו אל כפים
[אין והא"י] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתחו פיהם ובלשונם
יכבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי אין

גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק
משמים ינשקו וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מגין בחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא ובידאך עברתך ריש לקיש אמר מהבא פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויכירך הן אתה קצפת ונחמא בהם עולם ונושע אמר רבי

כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע
אמר ריש לקיש מאי דכתיב ועצר את השמים בשעה שהשמים נעצרון
מלהוריד (מ' ומטר) דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר
רש לקיש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה
נאמרה

ואמר ר' ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך
אמר להם ואין יתרון לבעל הלשון אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר ונשא לבבנו אל כפים
[אין והא"י] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתחו פיהם ובלשונם
יכבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא
רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור אמר ר' אמי אין

גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק
משמים ינשקו וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמונה מגין בחולדה
ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו אמר רבי
יוחנן כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה שנאמר

אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף רבי חייא בר אבין אמר רב הונא
מהבא ובידאך עברתך ריש לקיש אמר מהבא פגעת את שש ועושה
צדק בדרכיך ויכירך הן אתה קצפת ונחמא בהם עולם ונושע אמר רבי

(א) עיר ירושלמי תענית
פיד הג, (ב) צ"מ פה,
(ג) ועיין מנחת יהודה,
(ד) צ"מ מז, (ה) עיר
ברכות נד, (ו) יבמות
עזח, (ז) עיין ר"ה יז
(ח) ב"ק פב, (ט) בראשית
ח ה, (י) עיין רש"י
בבא מציעא פ"ד דצ"ח,
(יא) עיין גר"ח צ"ע,
(יב) עיין ב"מ פד
ע"א.

[illegible][illegible]

ע"י רש"י שגורס
מורשה"א ב"ח"א
ביוזמא
ס' בכת"י הנוסח אומר
דתי רצון מלפניך
ה' אלהינו שתשלה
ברכה, רע"י מארזי
צ"ל
מזרח
כרש"י שבע"י הדי"א
רע"י הג' הבי"ח אות א'
צ"ל ושמע' (גליון)
"כדלמקס"
ט"ז תיבת
ומרא' (אש)
יבכרש"י שבע"י ליתא
ל' גדלצ' וכן הרש"ר
(באה"מ): כ' הרש"ש
מוחק תיבת "בסמיו"י

[illegible]

מִן הַיָּמִים וְאֵתָה לֹא תִלְוֶה:
אֲפָקִי יִם יִגְלוּ מִסְדּוֹת

כב:

עץ משפט

בר מצוה

ה א מיי פ"ד מהל'
חמידן הלכה ד:

דבינו חננאל

[illegible]

הגהות וציורים

[illegible]

תורה אור השלם

(א) וַיִּפְקְדֵם בְּבוֹק וַיְהִי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
אַלְף וְאִישׁ יְהוּדָה
שְׁלֹשִׁים אַלְף:
[שְׁמוֹת א' יא, ח]

(ב) וַיִּמְצְאוּ אֶת אֲדֹנֵי
בֹּקֶב בְּבֹקֶב וַיִּלְחֲמוּ בוֹ
וַיַּכּוּ אֶת הַפְּנֹעִי וְאֶת
הַפְּרִי: [שופטים א, ה]

(ג) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת

הַיָּמִים יִפְקְדֵם בְּמַלְאִים
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחוֹל הַיָּם
בְּנֵי אֶל חִי׃ וְהוֹשַׁע בֶּן אֲזַנָּה
אֶת עַמְּלֵק וְהַחֲרַמְתָּם
וְעַד שֶׁהָ מִגְדָּל וְעַד הַיָּם
קָהֳלֵת ג. יו. ח. וְיִאמְרוּ
בְּיָמֵינוּ הָיָה אֱלֹהִים
לְמַעַן תִּמְוֹת בְּלֹא עֲתֵד׃
הַקִּים יִחַד לְשִׁמְיָאֵל בֶּן
אֲשֵׁר עָשָׂה אֶת הַדְּבָר
וְהָיָה כִּי יִפְקְדֵם בְּמַלְאִים
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחוֹל הַיָּם
בְּנֵי אֶל חִי׃ וְהוֹשַׁע בֶּן אֲזַנָּה
אֶת עַמְּלֵק וְהַחֲרַמְתָּם
וְעַד שֶׁהָ מִגְדָּל וְעַד הַיָּם
קָהֳלֵת ג. יו. ח. וְיִאמְרוּ
בְּיָמֵינוּ הָיָה אֱלֹהִים
לְמַעַן תִּמְוֹת בְּלֹא עֲתֵד׃
הַקִּים יִחַד לְשִׁמְיָאֵל בֶּן
אֲשֵׁר עָשָׂה אֶת הַדְּבָר

מוֹעֵד וַיָּמָת מִן הָעַם כִּי
הִמְלִיךְ לָמָּה תִּדְבֹּר עוֹד

בראשונה פרק שני יומא

מסורת הש"ם
עם הוספות

(א) שנת נו, (ב) ז"ק כ,;
(ג) סנהדרין קו, (ד) שנת
נו, (ה) סנהדרין כא,
(ו) ב"ב דף טז, (ז) שבת
שם.

הנהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה וכתיב
ויעל כו' חנו האנשים
כנ"ל ומידת אה נמחק:

גליון הש"ם

גמ' אר"ה בבן שגה.
ע"י ירושל' פ"ג דנכורים:
שם ואר"י משום ר"ש
בן יהוצדק. ע"ן כ"מ
פ"ז הלכה י"ג מהל'
פ"ט:

ליקוטי דש"י

[גדפס בסוף המסכת]

תוספות ישנים

ויפקדם במלואים. שם:
שקם הוא ליל המסע:
מחול בנחת ובלילה
ידיו מאי דרית מעשה
דמו. לקרי שר בשל
הוא זינח את שמועס מחמתה
קדם מעשה של אנג כנר
הקדש הקדש שקטני
תעלה קדם שגל שמועס
ואז אמר לו בקס ה' רח
לנבנו וגו' (שם 6: 5)
הסוד הוא ליל (למחוי
ואומר שר דלו לא להסד
תעלה לגמרי שאל לא
היה נדעם הקדש
לשערה לא ממנו ולא
ממנו אלא בעשק שגל
חכם אפילו נצמיו: שגל
תעלה נצמיו דור.

מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂה דָבָר שֶׁנֶּגֶד
יָדָיו אֲרָמָה דִּרְשֵׁי לֵי אֵין
שִׁפְרָא כְּכֹחַ חֲמוּמֵי רִי
בְּחֹשֶׁךְ אֵל חֹלֵה לֵב
וַיְדַוְּשֵׁם אֶת הָאֵל וְקָסֶה לִּי
לְדִלְכִין תְּהֵאֵן (97 ע"ה)
שֶׁנֶּגֶד מַדְרֵשׁ לְנַעֲמֵי דְרֹד
לְמַד (מ"ה) ס' אֲרָמָה
זֶה מֶלֶךְ תְּהֵאֵן מֶלֶךְ
שֶׁנֶּגֶד שְׂמִי וַיְדַוְּשֵׁם אֶת
אֲשֵׁרֵי וְשֵׁם שֶׁנֶּגֶד אֲרָמָה
אֲרָמָה תְּהֵאֵן מֶלֶךְ שֶׁנֶּגֶד
שְׂמִי דְרֹדָה וְהָאֵל מַדְרֵשׁ
מִתְּחִלָּה דְרֹדָה (98 ע"ה)
כְּמִשְׁכֹּה דְּבִיּוֹ לֵי דִי
וְאוֹמֵם שֶׁה מַדְרֵשׁ יִתְרִם
חֲסִיד הַפְּסוּק מִקְּדוֹשׁ
אֵין לְנַעֲמֵי חֲמַשֵּׁ שֶׁנֶּגֶד
תְּהֵאֵן וְיֹדֵעַ לֵי אֲוֹמֶה
רַעֲמָה הִיא לְנַעֲמֵי דִרְוֹשֵׁל
וְזֶה שֶׁנֶּגֶד מֶלֶךְ מִן
הַפְּסוּק דְּחֲמַשֵּׁ שֶׁה
מַדְרֵשׁ לְנַעֲמֵי דְרֹדָה הִיא
לְהַדְרֵי שְׂמִי שֶׁה מַדְרֵשׁ
שֶׁלָּה הִיא תְּמַרְבּוֹם לֵי
שְׂאוֹמֵם שֶׁה מַדְרֵשׁ
הִיטִימֵם לֵי הַשְׁתֵּן לֵי
לְגַבֵּם יוֹמֵר תְּמַרְבּוֹם שֶׁנֶּגֶד
דִּרְוֹשֵׁל מִלֵּב שְׂמִי אֵין
כִּי מִרְרָן דְּרִי אֲתֵּלְמָן אֲבֵל
מִסְפָּקָה לֵי אֵין מֶלֶךְ דִּי
מ' הֵאֵן שְׂמִי וְאוֹמֵר
מַדְרֵשׁ יוֹר יִתְרִם לֵי
הֵאֵן אֵין דְּרִי מַדְרֵשׁ הִי
לֵי הַשְׁתֵּן לֵי שְׂמִי שֶׁה
וְהִיא חֲסִיד אֲרָמָה שֶׁה
מִקְּדוֹשׁ אֲחֵר יֵי אִינוֹ
נִתְּקֵם לְנַעֲמֵי מִקְּדוֹשֵׁי:

יבית שבע ללעיל וא"כ הוה
 יייה ללרב נמי נפרע ממנו
 ל' להפסק המלכות מורשו
 רבירי האומר קבל כו'.
 יינתן ציה דוד לא משכח
 ולא סר מכל אשר לוהו
 מידי מקרא שאינו חסצה
 עון היינו משום לחסינ נמי
 שמים וצבאותה. ומינה מה
 אם לא שכיננו דוממני נפשי
 רב אריה:

נא, ידן. (ס) וַיֹּאמֶר לוֹ
יִשְׁעֲנוּ זֶה וַיְכַוְּהוּ וְלֹא

מִיִּכָּה גִּגִּי: וַיִּמְנִינֶהוּ לְדִידָהוּ. לְגִלְגָּלוֹתִים:
גִּתְּלָל כָּל אֶחָד וְאֶחָד חֶרֶם וְהַשְׁלִיךְ לַפִּמִּי
וְהָאֵיִם. טֹם לִקְחָתָם כָּל אֶחָד טֹלָה מִזֶּאֱן
הַמֶּלֶךְ וְזָאוּ לְמִרְחָב וַנִּמְנוּ הַטֵּלָאִים:

כתבם והיה מספר בני ישראל^א בחור
הים. אלמלא אית להו מנין: כמה לא
חיי ולא מרגיש גברא דמרא^ב מיניה.
כמה סמוך ומוצטם ואין תריך לחלות
ולדאג מכל רעה מי שהקצ"ה עצורו
שהי מציו שאל ונשל בלחם
ועלתה לו לרעה לקווסו מיתה לנשל^ג
מלכותו ודוד ונשל בשמים ולא עלתה
לו לרעה: דאורידי^ד ודהמתה. שהסת
למנות את ישראל בסוף ימיו וגרם
לנא עליהם דבר: רבת שבב. שזא
עליה: ידך. צנה הראשון: לשון
הרע. על מפיצטת מפי צינא:
האי אפרעו מיניה. מדה צמדה הוא
הפסקידו לחלק נחלתו והוא נפקד נחלת
מלכות: סיוטא. מלאכי פחד מצהילים
אותו: לא נמשכה. לאורך ימים:
שלא דיה בו שום דופי. משפחה
יחגא המלכים היזארים מורעו על
ישראל אבל דוד מרות המואזיה אחא:
קופה של שרצים. לוי משפחה:
ענשו שאלא. לנא לדבר שעליו
ניטל ממנו מלכות: מפני. שמתחילת
מלכותו מחל על כסדו וגילה על עמו
שאני כדאי למלוך: ובתיב ויע' נחש
העמוני. ומסקנא דמילתא שאמרו
ישראל מי האומר שאל ימלוך עלינו
צתמיהה חנו (ה) (את) האנשים וגמיתם
והוא אמר לא צימת איש היום^ה הזה:
שאני

ובא עגלה ערופה כל הנפשות
בהמה מה חטאה ואם גדולים
ביבשה שאמר לו שאל לדואג
רב הונא ^א כמה לא חלי ולא
תה לו שאל באחת מאי היא
נחמתי כי המלכתי את שאל
יבת שבע התם אפרעו מיניה
מי אפרעו מיניה דכתיב ^ב ויתן
ם נמי לא אפרעו מגופיה לאיי
הימנו סנהדרין וגסתלקה הימנו
ישעך והא אמר רב קבל דוד
דר הא איפרעו מיניה ^א דאמר
יבא תחלקו את השדה יצאה
ל במלכו ^א אמר רב הונא כבן
כבן שנה שמלוכלך במיט
מות שאל בן קיש הדר חזא
אמר רב יהודה אמר שמואל
דופי דאמר רבי יוחנן משום
של שרצים תלויה לו מאחוריו
מה גענש שאל מפני שמחל על
תה ויהי כמחריש וכתיב ^א ויעל
בן יחזקדק ^א כל תלמוד חכם

שְׁמַיָּנוּ

[illegible]

יָבֵה לִי שִׁשּׁוֹן יִשְׁעָךְ וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי: [חזק]
 שְׂרָאֵל: [שמואל א' יג, א.] וּבְנֵי בְלִיעַל אָמְרוּ מִן
 נָחֵשׁ בְּרַת לָנוּ בְרִית וְנַעֲבֹדָה: [שמואל א' יא, א.]

הוא אומר
באלה הארצות
האחרות שהיו
לפניהם

ר מאמה יסוד ואמה סובב תיקו
 גניהן שרין הממונה אומר להם
 : תנא הוציאו אצבעותיכם למניין
 ידיהו מסייע ליה לרבי יצחק
 יצחק "אסור למנות את ישראל"
 מצוה דכתיב *^א ויפקדם בבוקר
 רב אשי ממאי דהאי בוק לישנא
 א ודילמא שמא דמתא הוא
 "מצאו" אדוני בוק^א אלא מהכא
 וול את העם ויפקדם בטלאים אמת
 כל המונה את ישראל עובר בלאו
 היה מספר בני ישראל כחול הים
 ד רב נחמן בר יצחק^א אמר עובר
 שנאמר לא ימד ולא יספר אמת
 בר נחמני ר' יונתן רמי כתיבי
 בני ישראל כחול הים^א וכתיבי
 ד ולא יספר לא קשיא כאן בזמן
 שרין רצונו של מקום כאן בזמן
 רצונו של מקום רבי אמר משום
 יון דוסתאי^א לא קשיא כאן ביד
 ידי שמים אמר רב נהילאי^א ברי
 מתעשר מעיקרא כתיב ויפקדם
 כתיב ויפקדם בטלאים ודילמא
 ב מאי רבותא דמילתא^א וירב
 ר' מני על עסקי נחל בשעה
 קב"ה לשאול^א לך והכית את

וְמִה נֶפֶשׁ אַחַת אִמְרָה תוֹרָה
 חַת כְּמָה וְכְמָה וְאִם אָדָם חָטָא
 מִרָה לוֹ ^(א) אֶל תְּהִי צָדִיק הִרְבָּה
 מִמֶּרְה לוֹ ^(ב) אֶל תִּרְשַׁע הִרְבָּה אִם
 וְעִלְתָּה לוֹ דוֹד בִּשְׁתֵּים וְלֹא עַ
 הַכְּתָנִים אִמְעֶשֶׂה דֹאגָּ כְּתִיב
 הִסְתָּה וְהָא אֵיכָא נָמִי מַעֲשֶׂה
 דְּאִמְנוֹן תָּמָר וְאִבְשָׁלוּם הֵתָם
 הֵתָם ^(ג) לֹא אִפְרָעוּ מִגּוֹפִיָּה הֵרָה
 שֶׁשֶּׁשֶׁה חֲדָשִׁים נִצְמַרַע דּוֹד וּפְרָשׁוּ
 וְזוֹתִךְ וְכְתִיב ^(ד) הִשִּׁיבָה לִּי שִׁשּׁוֹן
 וְלִרְב נָמִי דֹאמַר קֶבֶל דּוֹד לֹא
 לְמַפִּיכּוּשׁת ^(ה) אִמְרָתִי אַתָּה וְ
 אֶת הַמַּלְכוּת ^(ו) בֶּן שְׁנֵה שָׁא
 רַב נַחֲמֹן בֶּר יִצְחָק וְאִימִ
 בַּחֲלָמְיָה אִמֹר נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲזִ
 שְׁאוּל בֶּן קִישׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 מִפְּנֵי שְׂרָא הִיָּה בּו שׁוּם
 עַל הַצִּיּוֹר אֵלֹא אִם בֶּן קוֹפָה
 יִידִךְ אִמֹר רַב יְהוּדָה אִמֹר רַב מִפְּנֵי
 עֲנֵנו זֶה וַיְבֹזְזוּהוּ וְלֹא הִבְיָאוּ לוֹ מִ
 מֶר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם ר' שְׁמַעוֹן

דבריו האומר ק"ב אומר
 ליה למחשך דוד בשלם ואומר
 ולשון הסודות קשר דוד שר
 ש"ן נמו לגופיה אלל על זמקון
 הקשה ק"ב לחתן ומכל מקום לא
 שר ק"ב בארזים קשר דוד שר
 ה' רק בארזים החמו והאיכל מעשה
 ג' רק עתה יד דברים סתרים
 מלך ק"ב שחול דאג נעו וט"ס
 היה סובר דב זמקון ונראה שיהי' ר"ל
 ממלך עליו אלו ממלך

לִי יִרְאֶיךָ וְיִדְעִי עֲדִיתֶךָ: [וְהָלֵךְ קִיָּם, עִמָּךְ.] (נ) הֵא

ורועי איפרעו מינייה. חממה מנא לן דל
עון נמי בשביל אוריה יס לומר מדלל כח
ועוד דכתיב ארבעתים דהיינו עזירה^ל
אי אחרוייהו אגילוי עריות דבת שבע ואל

זלד לאמון ותמר
 בן לא שלם ארבעתים:
 שים נצטרע דוד וכו'.
 מה לי א"כ שלם יזמר
 דוד דלמא מאי דנטרע
 געשעה דאריה אי נמי
 געצל בת שבע ומא
 דלאמון ותמר ואשכלוס
 מנלן דלא נענש געצל
 מדכחצי ואותו הרבה
 עון ודרשינן צפרק צ'
 (א) מה חרצ בני עמון
 עליו אף אוריה החמי
 עליו ומה שהקשינו
 טפי מארבעתים דלמא
 צדק חסיד לכו אי
 ה שנטרע צדק חסיד
 לאחריי דילא ודלאמון
 חזא אכל דתמר לא הוה
 צדק יפת תואר הימא^(ב)
 ששה חדשים כיון
 אזה שקול כי הקל להכי
 דהקן תרתי חד חסיד
 מור רב קיבא דוד
 חזא דלא פרע נמי מהא
 שירה עין מפלסו של
 צפרק אלו מגלחין
 גויין לדוד אשר שר לה'
 בן ימיני וי"ל הוה
 ליה דכחצי גזיון לדוד
 ס' נחפס על צעה^(ג)
 שאול רודפו:

עמלק על
הַיָּד עַל
שִׁים

[illegible]

(א) שבת פסח: גיטין טז;
(ב) [קמן פז]: ד"ה יז.
הגולה כהן, (א) [תוספתא]
שקלים (ב) ד"ה היט';
ש"ה מ"א, (א) שבת כ"א.
סוכה נ"א, (ו) [תוספתא]
ש"ה ה"י [תוספתא]
שטעטער פסק ח [ה"ג];
סוטה מה, (ס) ד"ק
שנ: [ערשין לב: אטח
ד"ר: פ"ה תוספתא
נגיטוס פ"ו ה"ב];
(ט) [וע' תוספתא שבת
ס: ד"ה תשחל].

השנה **שנים**
מוציאין **אחת**
וּלְיָכָב לַחֲמִיר
וְאַחֶת או שְׁתֵּים וַאֲפִילוּ
עֹנֶה דָּהָא פְּשִׁטָּה שֶׁאֵין
יָכוֹל לְהוֹצִיא כָּל אֲנַשׁוֹתַי
בְּשַׂגָּה פֶּרֶק בְּמֵה אִשָּׁה
(דף ע:) הָאֲרֻכָּתִי בֶּן
מִילָחָה דְּלִיבָא דּוֹכָח
פְּרִידִיק לֵיה וְאִכָּא דּוֹכָח
דְּלָא פְּרִידִיק לֵיה:

(א) רש"י ד"ה ויחידים
(כו) שוכנים או יושבים.
ו"ב ולי נראה ברור
ד'יחידים' היינו רבנן
כדליתא בתענית דף י' מאן
יחידים רבנן ורבנן נקראו
תולים כדלית' בנדר' דף
מט' מאן תולים רבנן כו'
כדלית' לפרשו והרי כבר
אמר אצל בתולים פ' כו':

מהר"ב רנשבורג
[א] גמ' וכן הוא אומר
גם דם נקי וכו'. נ"נ
עין מהרש"א זצ"ל:

(א) לֹא תִקֶּם וְלֹא תִסָּדֵר
אֶת פְּנֵי עַמְּךָ וְאֶתְּבֹת
לְדַעַךְ כְּמוֹךְ אֲנִי יי
[ויקרא יב יד]

(ב) כי ימצא חלל
בארמית אשר יי אלהיו
יתן לו רשותה נפל
בשדה לא יודע מי
הכהו: ויצא ויגזר
שפטיהו וכדורו אל
הערים אשר סביבת
החלל: (דברים טז, א-ב)
(ג) גם הם נקו שפד
ממשלה הרבה מאד עד
אשר מלא אר
ירושלים פה לפה לכו
ממאמתי אשר החמיא
את הידיה לעשות
דבר בעיני יי:
[מלכים ב' אה, טז]

[גדפס בסוף המסכת]

התורה אצלנו שחזקת מציאות

שהיו שניהן שוין ורצין ועולין
שניהן שוין ורצין ועולין בבבש
ממל סכין ותקע לו בלבו עמ
בית ישראל שמעו הרי הוא
שופטך אנו על מי להביא
כל העם בבכיה בא אביו
הוא כפרתכם ועדיין בני מפר
טהרת כלים יותר משפיות דר
הרבה מאד עד אשר מלא
דשפיות דמים השתא אשפ
תקינו אלא הנשברה רגלו
מאי עבדיתייו אלא לעולב
אפילו ממלא אתו לידי סס
בית ישראל שמעו הרי הוא
ויירושלים בת אתו עגלה

[illegible]

שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם והכתוב ^א לא תקום ולא תמור הווא בממון הוא דכתיב *דתינא איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה נקימה אמר לו השאילני מגלד אמר לו לא למחר אמר לו הוא השאילני קרדונך אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתי זו היא נקימה ^ב ואיזו היא נטירה א"ל השאילני קרדונך ^ג אמר ליה לא למחר א"ל השאילני חלוקך אמר לו הילך איני כמותך שלא השאלתי זו היא נטירה וצערך גופא לא והא תניא ^ד הנעלזין ואיני עולבין שומעין חרפתן ואיני משיבין עושין מאהבה ושמוחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ^ה ואהביו כצאת השמש בגבורתו

קיעו נגדו! מעשה
בשני כהנים שהיו
כע אמות של חבריו
האולם ואמר אחינו
באדמה ויצאו זקנד
או על העזרות געו
מפרפר אמר הרי
מדרך שקשה עליהם
דם נקי שפך מנושה
מעשה קדים אילימא
אישא אנשברה רגלו
אישא ארבע אמות

הפסוק: וקציר וקציר מאי מונין לו דקתי אתה. וקציר אחת מונין לו שנים (7) ובצור לה התם. וקציר אף אחת עמי למחתה. הדא אמרי לה מניסין מניסין שחזיא אחת או שנים מונין לו מן ההחשבון הדי הוויכח. פסקי מדולתא דהיינו יד לאמנן וכו' (ג) מלאה דהקר כלא מ' דרי' ש' און מונין לו.

ז א מ"י פ"ו מהלכות
 דעות הלכה ו סמג
 לאזין יא:
 ז ב שם הלכה ה סמג לאזין
 יב:
 ז ג מ"י שם הלכה ו:
 ז ד מ"י פ"ד מהלכות
 חמדין הלכה ג:
 ז ה מ"י פ"ה מהלכות כלי
 המקדש הלכה ו:

רצונו של מקום. ואם לאו
נספרים שנאמר והיה
מספר בני ישראל. מכלל
שש מספר בהם. רבי
אומר ל"ק בידי שמים
והיה מספר בני ישראל.
בידי אדם לא ימדל על
יספר. וידבר בנחל על
עסקי נחל. כלומר כבדה
עלי גזירת שמים והיה
אומר אם נמצא חלל
במחנה מציאן עולה
ערופה כל הנפשות חללו
שהרגנו עאי"ן שצריכין
להקריב כדי להתכפר לכן

[illegible]

וזהו. אינו והניח העלבים
 על אדוהביו כצאת השמש
 מר מזרחו ומבקריו על השם
 שית ושמחן השתה שותים
 חת ושתים שמצאיה החולה
 ש"ב ואין מנוח לו אלא א'
 בתעניתו (דף כ') התחילו
 יתכן האידאן אקצירי ומריר
 ונציאן לא ששל ואל אדול
 הלה. אבל המבטעין פתים
 א' שפסחא אין מנוח לו א'
 לא לשמאלה הפים מחלך וזה
 מנהגה וכולל הכל ומעמיד
 ציצועה שביד מין בה. ס'
 כנח לעמ' וס'. (ד' מרשולמ')

בס' אשד הנחלים דלחד שינויא כתב דנקיט בלביה. וטפי הוה ליה למימר דלא מיעט הר"מ שאינה חובה אלא ההריגה ובהריגה דוקא אמר רשות אבל לענש אותו שאר עונשים חיוב ועכ"פ אין לפוטרו בלא כלום. ואין צריך שיענישנו תכף והכל נלמד משמע ואין חילוק בין בווי לעובר על דבריו ודוק הטב כי קצתתי:

דף כ"ג ע"א. כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש וכו' אפשר במשול' אמרו לנחש אריה דורס ואוכל וכו' אתה מה הנאה יש לך בנשיכתך וכו' וזה אפשר שרמזו ר"ל שהת"ח שנוקם ונוטר לא יהיה לו צד הנאת ממון בזה וזהו כנחש שאין לו הנאה שאם יגיע לו הנאה מזה אינו ת"ח כי יש חילול ה' בדבר ודי בזה:

א"ל במשול' אם ישון הנחש בלא לחש שהנחש עושה שליחותו דמן השמים גורו כך וגם הת"ח כל מה שעושה יהיה ע"פ התורה שהתורה אמרה לנקום על זה ולא יחטיא השערה מדת ודין כנחש שלוחשים לו מן השמים ואם לא אינו ת"ח ודוק:

וא"ר יוחנן משום רשב"י כל ת"ח וכו'. הקשה הרב תאווה לעינים צ"ע אמאי אצטריך לומר מטעמא דת"ח שאינו נוקם וכו' ותפוק ליה מטעם מלך שמחל על כבודו וכו' ולכן נענש שאול וכו' והאריך בזה. ודבריו קשים לשמוע חדא דאיך ס"ד דרב ישנו בנותן טעם לעונש שאול מכח מימרת ר' יוחנן דהיה קטן ממנו ור' יוחנן היה כותב לרב לקדם רבינו וכו'. ואם הוא ידע מימרת ר"ש בן יהוצדק ומכחה יהיב טעמא לעונש שאול לא הי"ל לש"ס להזכיר לר' יוחנן מאחר דרב אמרה מר' שמעון בן יהוצדק. אלא מוכרח דרב לא אמר אלא מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנאמר וכו' ותו לא. ומאחר שכן מאי קאמר הרב אמאי אצטריך לומר מטעמא דת"ח וכו' הא מוכרח דרב סתמא אמרה דנענש שמחל ותו לא. ואם כונת הרב להקשות על השי"ס דפירש טעמא דרב בתא דכל ת"ח שאינו נוקם תימא על הרב ז"ל דמה סימני' מצא לזה בשי"ס לעולם דטעם רב פשוט דמלך אין כבודו

דכתב הרמב"ם דהוי רשות משום דשמעי שוגג הוה דלא היה נחשב למלך בעיניו ברם בבווי שאול דלא הוה הכי לא הוה רשות ומשום הכי נענש זה כונת הרב ומוצל אותו צדיק ממה שהשיגו עליו עכ"ד ולי ההדיוט אינה הצלה גמורה שהרי הרמב"ם כתב וכן כל המבזה את המלך או המחפרו יש רשות למלך להורגו כשמעי בן גרא הרי דקא פסיק ותני דכל המבזה רשות יש למלך וכלל כל מיני בויזן או חירוף דרך כלל ועל הכל כתב דיש למלך רשות להורגו משמע דבכל גוונא לא הוי חיוב אלא הוא רשות. ואע"ג שכתב כשמעי נ' גרא אין לומר דמ"ש מבזה המלך הוא בבוזיון כשמעי שהיה שוגג שמלך אבשלום ולא נחשב בעיניו דוד למלך. חדא דלשון כל המבזה או המחפרו לא יכון. ותו דהך מציאות דשמעי לא שכיח. ותו דהול"ל כל המבזה המלך או המחפרו כשמעי בן גרא יש למלך רשות להורגו דאז היינו יכולים לפרש דהבוזיון יהיה באופן שביוז שמע' אבל עתה מילתא פסיקתא נקט הרמב"ם כל המבזה יש למלך רשות להורגו ועל זה דהורגו כתב כשמעי נ' גרא דהכתוב מפרש שנהרג ולא על אופן הבויזן הוכיר שמעי זה פשוט בלשון הרמב"ם ואין לנו לעקם דבריו: **אמנם** בדרך דוחק היה אפשר להליץ בעד הרב ז"ל דהרב ז"ל כונתו לחלק בין בויזן לבויזן וסבר כי בויזן בעיקר המלכות כההיא דשאלו שאמרו שאול ימלך עלינו או חמיר והוא חיוב אבל שאר בויזן מודה הרב ז"ל דהוא רשות כמ"ש הרמב"ם ח"ש לבויזן שביוזתו לשאלו כלומר בויזן בעיקר המלכות אבל אין דבריו מוכיחין כן כמו שיראה המעיין:

ואעיקרא קושיית הרב ז"ל לק"מ דהרמב"ם כתב דיש רשות להרוג. אבל הוא חיוב שלא למחול ולהעניש וליסר המבזה במשפט כל יסורי' ומשרה נענש שאול שמחל ממש ודוקא על הריגה אמר הרמב"ם שהוא רשות. ומ"ש הרמב"ם כשמעי בן גרא פשטו כשמעי שביחז לדוד העיה. וממ"ש יראה המעיין שיש להשיב על אשר מלפל בס' אשד הנחלים בקושיות ותירוצים ואין הפנאי מסכים להאריך. וכבר ראיתי

נצר מטעי מעשה ידי להחפאח, כתיב הוא עשאו ולא אנחנו עמו ולאן מרעיתו, ולו הוא קרי וכתיב דכתיב ולא וקרי ולו, יש לפרש עפ"י המדרש [ויק"ר ר"פ בחקותי] העוצד ה' כאלו עשה את עולמו, ואמר הוא עשאו ולא אנחנו כי אין לנו מעושי רצונו העושים את עולמו, ואפ"ה ולו אנחנו עמו ולאן מרעיתו ע"ד שחז"ל [קידושין ל"ו]. אעפ"י שחטאו בני הם [עזרא"ם כרך ז' דף שצ"ו]. אינן כהיפוך כי מה שאנו מכנים אותנו עם ה' ולאן מרעיתו הוא רק ע"ד השאלה והעצרה בעלמא כי אנחנו שלו ממש ואיכו ואורייתא וישראל חד כזיכול על כן אמר הוא עשאו ולו אנחנו ממש, ולא אנחנו עמו ולאן מרעיתו בעלמא אלא לו אנחנו. [תלד"ק].

^{אוצר החכמה}

הקטן יהיה לאלף והלעיר לגוי עולם פ"ה הקטן היינו השפל שבהם כמו [בראשית ע"ו] אשר עשה לו בנו הקטן פרש"י השפל, וה"ל השפל שבישראל יהי לאלף היינו מדרגת אלף כמ"ש מרע"ה יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים היינו במדרגה אלף פעמים ככוכבים כמ"ש האר"י ז"ל א"ל שד"י [צמילואו] גמטרי' אלף עם הכולל, וכתיב [זכרי' י"ב] והי' הנכשל בהם כדוד, והלעיר במספר נפשות יהי לגוי עולם אשר כל ה' מהם כאלף ה"ל, אני ה' בעתה אחישה בעתה של ישראל שהם ישובו אז אני אחישה היום אם בקולי תשמעו. [תלד"ק].

אחת שאלתי מאת ה' ר"ל דאחז"ל [תענית ח':]

אין לבקש על שני דברים כאחד דאינו נענה אפי' על אחד מהם דכתי' וגלומה ונבקשה על זאת ולא על אחרייתי, ואנו מבקשים כמה וכמה דברים בשמחה עשרה וצאצאיו מלכנו, אלא כל ביונותינו אינו אלא ה' שיהי לנו הכנות לישב צדיק ה' ולחזות בנעמנו, והיינו אחת שאלתי מאת ה' אותה לבקש ולא יותר והיינו שצתי צדיק ה' כל ימי חיי. [תקל"ג].

משל אפי' לא יקדשום לענין שמיטין ויובלות כמו שעשו צימי עזרא שהניחו הרבה כרכים, ומ"מ לענין חיוב צבורים וחומות ומעשרות יתקדשו כמו שהי' אותן הארלות אז ומכאן יהי' מציאים וקורים, וזהו י"ל פ"ה הפסוקים ה"ל שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך וה"ל כל יושביה עליה, אז תראי ונכרת מלך ה' בראותך קצון צניך, אמנם ופחד לצדך מלך אחר כי עי"ז יהי' היוכל נהג ולא תוכל לקיים מצוות צבורים וזהו כי יתפך עליך המון ים חיל גוים יבואו לך פ"ה אותו חיל גוים והמון יתהפך על ידך בכל חמשים שנה יתהפך מזה לזה כנ"ל וזה כמחרץ לא תפחד ותדאג כי שפעת גמלים תכסך ממדין ושבה יציאו מאותן המדינות צבורים מעוברים בזה ובזה ויהי' מציאים וגם קוראים וזהו ונחלות ה' יצטרו בקרית וק"ל. [תקל"ט].

רבנו בני נכר חומותיך, הנה כתיב להלן וקראת ישועה חומותיך לומר כי הלא לא נלטרך לשום חומה כי ה' יתי' יהיה לנו לחומה, אך החומה צבאן היא משל מה שנזכר לבני נכר הצאים לעצוד ה' ונלמדם ונוכיחם עד שהציאנום אל עבודת ה' וזה נקרא קריאה כמו ויקרא שם אצרים בשם ה' אל עולם, ונקרא קריאת ישועה זה הוא יעמוד לנו לחומה נשגבה סביבותינו, ואמר ושעריך תהלה, כי השערים ליכנס לזה הוא ימלא פי תהלתך כל היום ^{המחזיק} תתארתך כידוע ע"י עבודת ה' בשמחה זוכים לכל ה"ל והשמחה היא צעירים ומזמורים, והיינו ושעריך תהלה, השערים להשיג מדת הישועה ה"ל אשר עליה נאמר וקראת ישועה חומותיך אותן השערים הם התהלה, ולהיות כי אין לנו צרכים לקרוא בשם ה' לבני ישראל כדכתיב [ירמ' ל"א] כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ולא תהיה קריאה ה"ל כ"ל לבני נכר נמלא כי הם צוים חומותינו הנקראת ישועה כנ"ל והיינו וצנו בני נכר חומותיך. [תקס"ב].

ש ע ר י ו ס פ

החזיר כולם אלא מקצת מכל שבט ושבט מ"מ מקרי יושביה עליה א"כ מנו יובלות ממש בבית שני ושפיר לא ה"י מוצא ידי ורגליו בבה"מ, אך רבא ס"ל כס"ד דש"ס התם אליבא דרבנן דמנו יובלות לקדש שמיטין אבל לא נהגו דין יובל כלל ושפיר מצאנו ידינו ורגלנו ופסקו כרבא דהוא בתרא ומה הטעם פסק גמי הרמב"ם קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אעפ"י שפסק אחין שחלקו לקוחות הן וזהו ברור בעזה"י לפע"ד. [ועי' בחי' ח"ס מה"ב בד"ה הכא במאי עסקינן וכו' כי שם בקיצור דלשי' התוס' לא הוה זמן שלא נהג יובל אלא מגלות עשרת השבטים עד שהחזיר ירמ' ולע"ל פשיטא שיהי' כל יושביה עליה, ולא מיתני הך מתני' דשני אילנות אלא מימי סנחריב עד יאשי' וזה דוחק גדול].

בזמן כר' בסוף דס"ל דהי' יובל נהג בזמן בית שני דלא כרש"י ורמב"ם פ"ה מה' שמיטה ויובל ה"ג שפסקו דלא נהג יובל בזמן בית שני דא"כ מאי קושי' הא משכחת לכל המשניות שפיר בת"ך שנים שעמד בית שני שלא נהג בו יובל אע"כ שנהג יובל אז ולא משכחת אלא מגלות ראובן וגד עד שהחזיר ירמ' בימי יאשיהו סוף בית ראשון ומה ודאי לא איירי הנהי משניות והנהי עובדי שהבאתי מסוף מס' חלה. אמנם אחר העיון ראיתי מכאן רא' לשיטת רש"י ורמב"ם ה"ל דהי' קשה להו ק' תוס' דרבא ס"ל כר"ל דלאו כקנין הגוף וס"ל גמי אחין שחלקו לקוחות הן ע"כ הנה ס"ל דרב יוסף בשיטת ר' יוחנן אמרה דאיהו מסיק בערכין ל"ב דמשהחזיר ירמיה לעשרת השבטים מנו יובלות אעפ"י שלא

(א) [לעיל יב, ג] [נרמז
ל: וס"ג], (ג) סוטה
כ. ע"ש [וכל הענין]
(ד) [סוטה י: י] (ס) גיטין
ד. סוטה כ: (י) ע"י שבת
קלה, (ז) [וכדל"ז ב"ב לז],
(ח) ע"י תוס' מנחות לד.
ד"ה נאמר.

תוספות ישנים

(א) ומתיר"ס אמר
שנ"ס צורחים ממנו
לכ"י קא"ל קנקנמוס יס
ל' ולכ"ס למש"ס לזכור
(ב) [וה"ל לתקן פ"ן
ועתה לזכור דמחיה צע"ל
שליחות אלל נכחיה לא
צע"ל שליחות משום
דמקממא אורי קרל שכל
אדם יכול לגרש את אשתו
ואפי"ו דיו קטועות:
(ג) וז"ע מה יס בין הלכה
נרמזו כיון לשלשון אמר
קן אס אמר הלכה מה
נראה שגמו יומר:

תורה אור השלם

(א) [כתב את האלה
האלה הבהן בפס"ר
יבמה אל מי הקריב:
[בספר ת, כג]

ליקוטי רש"י

וה"ל מסיימי. אין סמן
והנדרין יג, [בב"ב].
סופר. שמו אהרן
בחסר אות אהרן. תנא
א' וה' אלהים אמת
(יבמה י) או מיתר אמת
אמת כיון נרמזת נראה
אלהים. דבר אחד יש
א' לקמן מפרש מה
תורה הוא: א' כתב
שיבוש' למחות. ורבי
ישמעאל נכר מוחקין לה
מן התורה ולא נני נכחיה
לשמה ופסוקה סוטה
למורה קא קפיד. מאי
קא"ל ונאי קא מהדר
ד"ה. מאי קאמר ליה ר'
ישמעאל דקא מהדר ליה
ר"מ דבר אחד יס
שעשה רש"י ואינו נמחק
מה ענין קנקנמוס אלל
חסור ויחור. ובש"י
ד"ה רש"י. כגון דל"ת
לדבר. דבר אחד יש
וב' ואינו נמחק
לגמרי. קשיא שיבוש'
אשיבוש'. דקאמר לעיל
שמוס דר"ע קודם ונחמ'
אמרן דר"י קודם.
ובדל"ת מצי פ"ק
א"י ב"ה. על עיקר
טעמיה שהיה אומר על
טמא טהור ומחל על
פנים ועל טהור טמא
ומראה לו פנים. וגמור
גבורא. המשניות סומות
כמו שכן כדגמור לה
מצי ורבי מרבי. וכבר
בבב"ב. לעמוד על עיקר
טעמי המשנה מפני מה
זו טמא זה טהור זה
אקור זה מותר ועל מה
כל דבר נסמך ועל אזה
מקרא זה תלמוד שהיה
דימי התלמוד והענין דבר
מותר דבר כשהיה דבר
חדש שאל נביא המדרש
מחיק ילמודו ואלהים
מחיה ילמודו. ה"ל
מפרש פסוקה. ואפי'
כ"ס. מישור. של ר"מ.
שבבב"ב. של כל סוטה
וסוטה. מאי בינייהו.
לומר כמא' קמפילי
כמא' טעמא. למחוק א'.

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין יג.

ע"ז זה וע"ז זה נחלקו. לא שייך למימר הכא טעמיה דצ"ש אחא
לאשמעינן^א דכיון דלמך ח"ק לא נחלקו דין שיש לו להשיב
ולומר נחלקו: ואלא מסיימי. לא שייך כלא^ב מנא צתרא לנפוי
קאמי כיון דליכא מנא דאפסקיה: לחדד בו את התלמידים. אין

לפרש כמו בשאר דוכתי לידע אס
ידעו להשיב על דבריו דמאחר שאמר
שלא אמר ר' ישמעאל דבר זה מעולם
היו יודעים שלא אמר כי אס^ג לשבחו (ג):
קנקנתום. פירש הקונטרס
לדרמיני"ט ורש"ס

פירש דקנקנמוס היא קרקע ירוקה
שקורין אותה וידריו"ל וכן צע"ל
ור"מ נמי פוסק כן צמיקין ספר
תורה דמותר לתת לדרמיני"ט לתוך
הדיו לספר תורה כלולי עלמא דלאו
היינו קנקנמוס וא"מ דנמסכת נדה
(ד' יט.) תנן שמור כחרת ומפרש
הס"ל מרחא דלזשכפי וצ"צ דגיטין
(ד' יט.) קאמר דקנקנמוס הוא מרחא
דלזשכפי אס כן משמע שהוא שחור
ואינו וידריו"ל ירוקה היא ודומה
לזכוכית ועל שם זכוכית נקראת
וידריו"ל ולפי' הקונטרס ניהא ור"י
מפרש דלמך טעומים אותה יפה
לתת לתוך הדיו אז היא משמרת:
או מייחד אות אחת. כמו נראה
נראה צרלו ורבינו מאיר קבל
מרוצתו כמו הוה על הוה (יחזקאל ז)
שהטיל יו"ד על האחרון:

חוקין מפרשת פסוקה. ור' ישמעאל
שהיה חוסר בכל התורה כולה
שמה היה דורש גזרה שזה מסוטה
או כמיהה כמיהה^א או ג"ש אחרת אי
נמי מדרבנן: **אבל** תורה דסתמא
בתיבא ה"ל דמחקין. משמע אע"ג
דסוטה צעי כמיהה לשמה מוחקין
לה מן התורה ומימה דלענין גט
פסלין פרק שני דגיטין (סג) גצי
ההוא דשקל ספר תורה ויהיה
לדביחור דלמך רב יוסף למאי נישא
לה אי משום כריתות דלית זה צע"ל
וכתב לה לשמה וליכא וי"ל דרבי יוסף
לית ליה סברא דרבי פפא דהכא אי
נמי סבר לה כמאן דלמך אין מוחקין
לה מן התורה וא"מ והיכי מכשר הכא
רב פפא צספר תורה אפילו למאן
דצעי לשמה והא תנן צריש כל הגט

(סג ד' כד.) שמע קול סופרים מקרין
איש פלוני מרגש פלוני פסול לגרש
צ ומוקין לה צגמ' צסופרים העשויין
להתלמד וספר תורה נמי חשיב לה
הכא כעשויין להתלמד ומשמע דלכולהו
מנאי לית להו ממני' דהתם מדפריך
ולית ליה לר' אחא צר יאשיה הא דתנן
וכו' וי"ל דלהתלמד דהתם לא נכתב
כלל להכשר הגט אלל ספר תורה כותב
צסתמא לדעת כן שאס יאטרכו ימחקו
ממנה פרשת סוטה ומייה קשיא דלגצי
גט אפילו צענין זה פסול ולא חשיב
לשמה דהא אפילו כתב הסופר לשמה
כלל צווי הצעל פסול לגרש צ דהא
צסתמא לדעת כן שאס יאטרכו ימחקו
ממנה פרשת סוטה ומייה קשיא דלגצי
גט אפילו צענין זה פסול ולא חשיב
לשמה דהא אפילו כתב הסופר לשמה
כלל צווי הצעל פסול לגרש צ דהא

חניא צמי שחזו (סג ד' עב) כתב סופר לשמה ועמנו לה הרי הוא פסול עד שימעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים
חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דצענין שליחות כמיהה דהא סוף פ"צ דגיטין (ד' כג:) מכשירים כמיהה חשיב צגדול
עומד על גציו אע"ג דלאו צמי שליחות ניהו^א וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגצי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"ל צבוקיה
אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אס יכתוב שום אדם לשמה שלא צרשמו ומסתמא ניהא ליה אלל גצי גט מקממא לא ניהא ליה לצעל:

עשיה
נמי מפרש סוטה צספסר תורה לח"ק מחקין לר' יעקב לא מחקין. כי הני תנאי. דליפולגו נמי כמיהה לשמה. דאיתתיק. מכל נשים לשמה של זו. אמר ר' נחמן וכו'. איהו נמי
פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי ופריך לאידך גיסא ואיך למיפך להאי גיסא ואיכא למיפך להאי גיסא [סוטה כ:].

רבי עקיבא היינו ת"ק. דקמני הכשר מצי צ"ש אומרים כו' ולא
מפליג בין קצר לרחב: דרב אחאי. צמצי שפחות מארצעה טפחים חד
מינייהו לית ליה דצארצעה ומארצעה ולמעלה פליגי אלל פחות
מארצעה אין צריך כלום: ואלא מסיימי. הי מינייהו לית ליה דרב

ר"ע אומר על זה ועל זה נחלקו (כו'): ר"ע
היינו תנא קמא איכא בינייהו^א דרב אחאי
ואיתומא רב יהואל ולא מסיימי תניא אמר
ר"ע לא אמר ר' ישמעאל דבר זה אלא אותו
תלמיד אמר דבר זה והלכה כאותו תלמיד
הא גופה קשיא אמרת לא אי"ר ישמעאל דבר
זה אלמא לית הלכתא כוותיה והדר אמרת
הלכה כאותו תלמיד אמר רב יהודה אמר
שמואל לא אמרה ר' עקיבא אלא^ב לחדד בה
התלמידים ור"ג בר יצחק אמר נראין איתמר
**אי"ר יהושע בן לוי כל מקום שאתה מוצא
משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני
ר"ע אינו אלא ר"מ ששימש את ר' ישמעאל
ואת ר"ע**^א דתניא אמר ר"מ כשהיית^ב אצל
ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו
ולא אמר לי דבר כשבאתי אצל רבי עקיבא
אסרה עלי איני והאמר רב יהודה אמר
שמואל משום ר' מאיר כשהייתי לומד^ב אצל
ר' עקיבא הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו
ולא אמר לי דבר וכשבאתי אצל ר' ישמעאל
אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו צבדד
אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך
שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה
מוחר את אחת או מייחד את אחת נמצאת
מחריב את כל העולם כולו אמרתי לו דבר
אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך
הדיו אמר לי וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו
והלא אמרה תורה (ז' ט) וכתב^א ומחה כתב
שיכול למחות מאי קא"ל ומאי קא מהדר ליה
הכי קא"ל לא מיבעיא בחסירות וביתירות
[דלא טעינא] דבקי אנא אלא אפילו מוחש
לזיבוב נמי דילמא אתי ויחיב אתגיה דדל"ת
ומחק ליה ומושוי ליה ר"ש דבר אחד יש לי
וקנקנתום שמו^א שאני מטיל לתוך הדיו קשיא

שימוש אשימוש קשיא אסרה בשלמא שימוש אשימוש לא קשיא
**מועיקרא אתא לקמיה דר"ע ומדלא מצי למוקם אליביה אתא לקמיה דרבי
ישמעאל וגמור גמרא והדר אתא לקמיה דר"ע וסבר סברא אלא אסרה אאסרה**
קשיא קשיא תניא רבי יהודה אומר ר"מ היה אומר לכל מטילין קנקנתום
לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה ורבי יעקב אומר משמו חוץ מפרשת סוטה
שבבבב"ב מאי בינייהו אמר רב ירמיה למחוק לה מן התורה איכא בינייהו
והני תנאי כי הני תנאי דתניא אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה
אחרת ר' אחי בר יאשיה אמר מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת
אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק התם אלא כיון
דאינתיק לשום רחל תו לא הדרא מינתקא לשום לאה^א אבל גבי תורה
דסתמא מיכתבא הכי נמי דמחקין אמר רב נחמן בר יצחק דילמא
לא היא עד כאן לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם אלא דאיכתיב מיהת
לשום סוטה בעולם אבל גבי תורה דלהתלמד כתיבא הכי נמי דלא מחקין
ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה הא דתנן^א כתב [גמ'] לגרש את אשתו
ונמלך

חניא צמי שחזו (סג ד' עב) כתב סופר לשמה ועמנו לה הרי הוא פסול עד שימעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים
חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דצענין שליחות כמיהה דהא סוף פ"צ דגיטין (ד' כג:) מכשירים כמיהה חשיב צגדול
עומד על גציו אע"ג דלאו צמי שליחות ניהו^א וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגצי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"ל צבוקיה
אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אס יכתוב שום אדם לשמה שלא צרשמו ומסתמא ניהא ליה אלל גצי גט מקממא לא ניהא ליה לצעל:

נמי מפרש סוטה צספסר תורה לח"ק מחקין לר' יעקב לא מחקין. כי הני תנאי. דליפולגו נמי כמיהה לשמה. דאיתתיק. מכל נשים לשמה של זו. אמר ר' נחמן וכו'. איהו נמי
פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי ופריך לאידך גיסא ואיך למיפך להאי גיסא ואיכא למיפך להאי גיסא [סוטה כ:].

עב א ב מ"י פ"א מהל'
תפילין הלכה ד ופ"ג
מהלמס סוטה הלכה ח
ופ"ד שם הלכה ט סג
עשין נד נה טו"ע י"ד ס'
רעא טעין ו:
עב ג מ"י פ"ג מהלמס
סוטה הלכה ח ופ"ד
הלכה ד והלכה יא סג
עד ד מ"י פ"ג מהלמס
גירושין הלכה ט סג
שם ועשין כ טו"ע אה"ע
ס' קלס טעין צ:

רבינו הנגאל

עקיבא וכו'. א"ר
עקיבא על זה ועל זה
נחלקו. פי' בין על המכור
שיש באכור מד' אמות
ולמעלה ובין על מכור
שהוא פחות מד' אמות
נחלקו ב"ש וכו'.
ואמרין ת"ק סתם קאמר
על כל מכור. ור' עקיבא
סתם אמר על כל מכור מה
בינייהו. ופרקינן דרב
אחאי [איכא בינייהו]
דאמר למטה עד ד' כלומר
אם הוא מכור שרוב
פתחו מד' טפחים ולמטה
אינו צריך לא לחי ולא
קורה. ולא מסיימי.
אריב"ל כל מקום
שאתה מוצא משום ר'
ישמעאל אומר תלמיד
אחד בפני ר' עקיבא אינו
אלא ר' מאיר ששימש את
ר' ישמעאל ואת ר' עקיבא
דתניא אי"ר מאיר כשהייתי
למד תורה אצל ר'
ישמעאל הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו
וכשבאתי אצל ר' עקיבא
אסרו עלי. איני והא
[אמר רב יהודה אמר
שמואל] משמיה דר"מ
כשהייתי למד תורה אצל
ר' עקיבא וכו' ואסקנא
לא קשיא מעיקרא אתא
קמיה דר' עקיבא כיון דלא
מצו למיקם אליביה אתו
לקמיה דר' ישמעאל גמור
גמרא והדר אתא לקמיה
דר' עקיבא וסבר סברא.
תניא ר' יהודה אומר
ר' מאיר היה אומר
לכל מטילין קנקנתום
חרץ מפרשת סוטה
שבבבב"ב מפני שצריך

הגהות וצינונים

[א] בדפו"ר [וכ"ה
בסוטה] כשהייתי לומד
תורה אצל ר' ישמעאל:
[ב] בכתי' לומר תורה:
[ג] נראה דיש טעות
במיקום הציון לדבור
תנאי זה דלכאורה אינו
שייך כאן בגמ' אלא
מקומו בתוס' בסו"ה
אבל תורה אחרי
התיבות "אע"ג דלאו בני
שליחות ניהו" [ד' צ"ל
דביתיתין דקמני הכשר
כו' (גליון)] כ"ה
בדפו"ר: [ס] בדפו"ר
נוסף ומחדר ליה איהו:
[ו] שלא אמר **אלא**
לשכחו **אלא** כמו
שפירש הקונטרס:
כצ"ל ס"א רש"י (גליון):
[ז] [וכן כתבו תוס' ונאשר
יט ע"א ונאשר
דבידושתם היה כתוב
אבל לפנינו שם על
גמרא] (גליון): [ח] על
תוספות ישנים אות ב
[ראה ההערה לעיל באות
ז]:

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות כב.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) סנהדרין ג. ה: ל. פז.
(ב) [צמרות דף לו.].
(ג) קדושין סד. [ע"ש].
(ד) לקמן נ"ט. (ה) ע"י מר"ק.
(ו) סע"ב, (ז) כג. (ח) לקמן.
(ט) שבעות מב. וע"י.
(י) יבמות פח. ד"ה.
(יא) אחא, (יב) [ה: וע"י חס' שם].
(יג) ד"ה [לכא].

תוספות: ישיבים

(א) [וה"ה דהוה מלי
למימר צערער דפנס
משפחה וכגון דקאמרי
ידענו שנסתחרר. ח"י
ע"ה ג].

גליין היש"ם

גמ' למד לי קרא
סברא. צ"ק מו ע"ג
נדה כה ע"ה:

תורה אור השלם

(א) וְאָמַר אֲבִי הַמֶּלֶךְ אֶל
הַזִּקְנִים אֶת בְּתִי נָתַתִּי
לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה
וַיִּשְׁנֶאֱהָ: [דברים כב, ז]

הנהרות וציונים

[illegible]

שלושה לכתוב והאי דנקט

[illegible]

תרי ותרי נינחז. פירש
ותרי ולא מתכשר צ
לחית ליה (שמועס דף מז:) 17
לאוקי בצרל אחזקתיה ועוד 7

וַיֹּהֲרִי נִינְוָה *אִי עֶרְעֵר דַּפְנִים מִשְׁפַּחַה גִּלְוִי
תֵּתָא כַּעֲלֻמָּא הוּא לַעְוִלֻס אִימָא לָךְ עֶרְעֵר
לְגֻלְגֻלְתָּא וְקֻמְרִי ^זהִנִּי יִדְעִינָן בִּידָא דַּעֲבַד
זִנְזֻבָּה אִרְ זִירָא הָא מִלְתָּא מִרְבִּי אָבָא
זִימִיעַ לִי וְאִי לֹא רְבִי אָבָא דְמָן עֲבֹ שְׁכַחְתָּהּ
שִׁישְׁבֹּו לְקִיִּים אַתְּ הִשְׁמַר וּמָת אַחֵר מִרְס
לְמִיכְתִּב כְּמוֹתֵךְ תִּלְתָּא הֵינָא וְחַד
וְחֻזִּי אִמֵּר רַב נַחֲמָן בְּרִי צִיחָק וְאִי כְּתֹב בִּידָא
זִירָא דִּנָּן נֶפֶק לְקִדְמָנָא בִּי דִּינָא תוֹ לֹא צִיִּיק
לְמָמָא בֵּית דִּין חֲצוּף הוּא וְכִדְשִׁמּוּאֵל דְּאִמֵּר
וְחֻזִּי ^השְׁנִים שְׁדִרְוּ דִּינֵיהֶם דִּין אֵלָא שְׁנִיקָרָא
חֲצוּף דְּכֵתִיב בִּיהִ כִּי דִינָא דִּרְבָנָא אִישִׁי
לְמָא רְכֵנָּן דְּרִבִּי רַב אִישִׁי כִּדְשִׁמּוּאֵל סְבִירָא
זִי דְּכֵתִיב בִּיהִ וְאִמֵּר לְנָא רְכֵנָּא אִישִׁי:
תַּנְיָ ^והָאִשָּׁה שְׂאֻמְרָה אִשְׁתֵּי אִישִׁי הֵינִי
וְשִׁפָּה אֲנִי נִאֲמַנְתָּ שְׁהִפָּה שְׂאֻמֵּר הוּא הִפָּה
תְּחִיד וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁהִיתָ ^האִשְׁתֵּי אִישִׁי

א אומרת גרושה אני אינה נאמנת ^אאמרה
ביתו ומהורה אני נאמנת שרפה שאמר
א הפה שהתיר ^בואם יש עדים שנשכח
א אומרת מהורה אני אינה נאמנת ^בואם
נשאת באו עדים היו זו לא תנא: ^גב'
ד אם כן להפך שאמר הוא הפך שהתיר
המהורה שנאמר ^דאת בתי נתתי לאיש הזה
שה לאיש אסרה הזה התירה ^הל"ל קרא
רא הוא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי
נשדך קרא לכדוב הונא אמר רב דא"ר
אמר רב ^ומנין ל"ל שיש נאמן לאסור את
המהורה שנאמר את בתי נתתי לאיש
^זלמה לי מיבעי לה לכדתי ר' יונה דתני
יונה את בתי נתתי לאיש הזה ^חהזה ו"ל
נ"ס ת"ר ^טהאשה שאמרה אשת איש אני
והאמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה
נשעה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב
א כגון ^ישנתנה אמתלא לדבריה תנא
הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה
יה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא
אחתי גדולה שחיתה גדולה בניו וקפצו
מ מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את
לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי
מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים
וזו הלכה העלה רב אחא שר הכירה לפני
ל' לדבריה נאמנת כעא מיניה שמואל מרב
ורה אני מהו אמר ליה ^{יא}אף בן את נתנה
אמתלא

וְדַלְמָא רבנן דבִּי רב אשי כשמואל פס
 סבר ספיר דקדוּס שטרות עיי' א' דהא רב נתנן סבר
 ופויס פס דקדוּס שטרות בשלמא ב' חזקא הנחמין
 הורודי שמואל א' בתי גמרי דאשי וכו' משמע דאין
 רב קדמיא א' בתי ואלאחר שעה א' למחר אמר לפלוני
 הראשונים ולא בא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימין
 ש קדמיא ר' קמיא וקאמר דא' בתי נחמי לאש ושמיך ר'
 אלא הפסק מריצה הלכך בא יהא דאמר אחר ק' אלא מ'
 ו קורא מירוד קדמיא ואם איני ענין אלא דלפניו
 א' היה חושש לפרש מנהו ענין ליהיא דלמי נאמן ללאח
 קרא חשוך אלא דנאמן חילוי אורי קדמיא שמואל פס
 ד' ב' על ק' דהא א' נוצא אש קדמיא (לחומר פס
 וראה דלמי נאמן) דההא אין דידי כלל דף על גב דלקמי
 א' היה ד' נאמן ללאח אפליי שטות שחין ד' ב' הקדמי
 היתה קטנה וגורם הכחוש א' אלא אש' שחין ד' ב' ל' ב'

טערס ובי אמר לא גזל הוה להי שר
 וקוסה הכהא לציבה דרבי הונא קיימין
 זבני עזמא ומעידה דליחן קי למימר
 חסדא דלמא (ע) צדיק סהדי שקרי
 גמיה לי מודה הכה דהאי גברא ממילא
 חסדא דמכשר סהדי אה אחת ממלו
 וממחשה על אדם אחד שפול לרב
 חסדא דמכשי רב סהדי שקרי לא היתה
 חסדא דמכשי א"ע דאין אדם ממחשה וכו"ש
 להיכא דליכא סהדי דמכשוי דלא
 ממחשה ומימיני ע"ר קדמא ח' ערער
 דהסג מספחה גלוי מילתא בעלמא
 דהא ויפי הקוטנ' דרב העשוי לגלות
 והוא שיבדקו עד שיצטרר הדבר וזהו
 מיימיה איך יצטרר הדבר לעולם כיון
 ששאלו ב' אומרים שהוא עד אין כו'
 העולם יגלה להכחישן עכ"ר כנאה¹⁷
 ועל קי בנאם כפר"מ דלא יאירי צדות
 דיינין אלף צדות אפרים וה"פ אם
 מעד שלח חתמו קדמא ערער על אחד
 ממוהס מעידים שנים מן השוק עליו
 ומוהס ודאי חלילי שבו בית דין חושב
 שהכשירוהו ולא בטל וועד המושב
 וסוחומין משחתמו השנים ולא הספיק

תוספות ר"ד

תרי ותרי מינהו. פי' ועד

תרי ותרי צניהו. פי' ועד
שלא חתמו אמאי מעידין
והא אין ערצו פחות מכ
שאן משניהן בדברי
היחיד וכיון שב' אומרם
גזלן הוא ואלו אומרם
שלא גזל הר"ל תרי ותרי
וכל תרית הר"ל ספקא
דאורייתא ובספקא
דאורייתא לא אמרין אוקי
לברא אחזקתיה כדאמרין
לקמן בפירוקן וכיון
האידעא איתוקם בספק
גזלן היכי מתחמתין לה

וספקין ממנו אפומי
 הלכן אעפ"י חתמה
 ואל יכלו להשיבוי: ואי
 ערעור דפגם משפחה
 גלוי מילתא בעלמא
 הוה. ואפי' משחחמו
 מעידים פי ערעור דפגם
 משפחה שאלו השנים
 שבאו לפרסול אל העירו
 עליו עדות ברורה אלא
 העירו שבמשפחה נטמע
 שם שבר שהוה פסול
 לעדות וכל המשפחה הן
 בחוקת מדרע ספק פסול
 שמא מדרע אותו עבר
 נולד ואלה מעידים שהוה

[illegible]

ביום למיכתם במותם תלתא כחדא הוינא וחד
לית בשלשה הוורא ב' חתומים יאמר שבשנים
צריך למכתב וחד ליתיהו דחסם ב"ד כשרי' משמע
דאמר אין דניהם דין; ומזהר דכתיב כי ב' יד
ו' ודלמא ב"ד חד איש כשמואל ס"ל ואין הלכה
במכתב תלתא כחדא הוינא דתו ליא למיחש ל' אל
אין חתם האשורא כעלה; **מתני'** האשה שאמר
איהא נאמנת ואם נאמנת אמלתא כדריה נאמנת
ואם לא נאמנת לא אמלתא.

אבא שמינא לי שלשה שישור לקיים את השטר וזמא אחד מקרי
השטרות איז ספולו הוורד פן צייטליכ קלונד פארן שותמונדו
מכור ביינדיג ביי' העק שטר פן וואס'ל אדא בחבו במותח תלחא פן
אין ב"ד חוצין. מי' האשטראח בולעא דלית הלחא כשמואל אלע (ד'
רנב') דווא מרה שמועתא ובוודאי פן דינא רב' איז לא עבדי בתרין;
ג' הו' ראי לא אדעא ברשומאל דלית' לי' כוחתי ויכש' אדא בחבו
שליש אימור האשט שטענדיג פנתיאח חשילייל' לא העירד פאנרי ומש
לשלא איז אדא נאמט. ב"ד אמוה אשט אש' אין וזוהר וזמא ופני
שמינא לי שלשה שישור לקיים את השטר וזמא אחד מקרי

[illegible]

רבינו חננאל

אוקומנא בעוקר ומפרש
אינו שוחטו אלא לשם
שלמים. והאי דקתני
סיפא ושאר כל הזבחים
ששחטן לשם פסח בשבת
שחל להיות ב"ד אם אינן
רואין לפסח בגון שהיו
נקבות או זכרים בני
שנתיים חייב ואם ראין בני
ר' אליעזר מחייב חטאת
ורבי יהושע פטר.

[illegible][illegible][illegible]

לרבי יהושע דשני ליה לימא ליה

הבי. תימנה לרש"ז אה.
אז מוקמי כולה בטומה ע"כ
רבי יהושע לדבריו דרבי אליעזר
קאמור לדקדיה רישא אפילו שניה
לדבר המותר חייב כיון דלא
מנזרה דמתני' מוקמי' במנזר"א כרבי
ששמעון דאית ליה היכא דלא עשה
מנזרה חייב לרבי יהושע צפרק רבי
אליעזר דמילא בסופו (ib. q. 10) דאמר
רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר
ורבי יהושע ע"ז תיקוני אחר
ונלוו אחר השבת ואחד בשבת ושבת
ומל את של אחר השבת בשבת דחייב
מנזרם דלא עשה מנזרה א"כ מה
שהתורה לומר לרש"א מנזרם דשניה
לדבר האסור היינו לדברי רבי אליעזר
מנזרה אליעזר כפי"א נמי לא עשה
לדבר דפסל לעיל"א אחרים לשם פסח
ואומר ר"י דבמה מקומות מנזר
למיימר וליטעמיך ולא קאמר ועוד
דלא דמי לחיטאות דהס' ודאי חייב
בשמיטל של אחר השבת בשבת לפי שלא
עשה מנזרה וגם לא ימנזה שבת
לעידותה אלל אותו מיתוק אכל פסח
ששניהם לדבר המותר פטור כיון
שתינה שבת לידותה אלל אותו פסח
אם היה שוחטו לשמו:

לדידך לא אם אמרת בנפש
כו'. חתמה לרשב"א מה
מושיב ר' יהושע לדברי ר' אליעזר
ותחמר בנפשים ששניה שמן לדבר
ההוא כיון לר' אליעזר לא שני בין
עוקר לעויל מה מועיל מה ששניה
ולדבר המותר הלא לר' יהושע עוקר
לדבר המותר חייב ה"ה טועה לר'
לדבר האליעזר ומתפרש דה"ק ר' יהושע לר'
אליעזר נתייב לא שני בין עוקר
לעויל מ"מ ש' לחלק דרישא מרמי
לגריעותא עוקר ולדבר האסור וסיפא
לטיעותא מרמי לטיעותא ולדבר המותר:
ומה"ש שבת ברב
שבת. הוה מתי לפלוגי
בזה וכל לזה קדם ולא קדם אל
רעותא בסיפא דמל ש' אל
השבת בשבת פטור אע"ג דלא עשה
מזונה כיון שיתמה שבת ליתדות
ורישא נמי קת"ל רעותא דנקט
ע"ש אף על גב דעשה מזונה חייב
כיון שלא יתמה שבת ליתדות:
באשמו

שבת ואחד למול בשבת ושכח
 יחייב הטאת ר"י יהושע = פוסק
 יהושע היבא דקא עבד מצוה
 ומל של שבת בערב שבת
 שלא
 ותסבירא. דטעמא משום הכי הוה
 נשא כגון. שמתחלף לו לחמול של שבת
 היה דרמיה מזהו עליה כפי מחשבתו
 ל של שבת וטעה דדבר מזהו פסוק
 קרבן צבור ואל"ו דקדים שחטיתיה
 כר נשחטו אימורי צבור ושחטן לשמן:
 ואחד

לקדים מהליה להאיך דשבת האמר רבי מאיר אע" ויה שאפי' עובר זמנו והוא מלו בשבת בן תשעה ת ימים אינו בר מילה קא פטור ר' יהושע. אלא ל ליה להאיך דבערב שבת בשבת לא טועה בדבר

שמעת מינה עקירה
היא בהחלפת
כ"ו. ומאי קאמר ר' יהושע
שינה שמו לדבר הנמ

במאי עסקינו אלימא בטועה שמעת מינה
(א) עקירה בטעות הווי עקירה אלא בעוקר
אימא סיפא ושאר כל הובחים ששחטין לשום
הפסח אם אינן ראויין חייב אם ראויין הן ר'
אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פטר ואי
בעוקר מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין
אלא פשיטא בטועה רישא בעוקר וסיפא
בטועה א"ר אבין אין *רישא בעוקר וסיפא
בטועה אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו
דהוה קאי באוכלוסא דאינשי (א"ל) מתניתין
מאי א"ל רישא בעוקר וסיפא בטועה תנא
מנייה (ב) ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא
בבכיסיה תנא א"ר אליעזר מה אם פסח שמותר
לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן
אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין
שיהא חייב ואם איתא הא לא דמי דרישא
בעוקר וסיפא בטועה לר' אליעזר לא שני
ל"ה לר' יהושע דשני ליה לישני ל"ה (ב) הכי
הכי קאמר ליה לדידי לא דמי רישא בעוקר
וסיפא בטועה לדידך לא אם אמרת בפסח
כששינה את שמו לדבר האסור תאמר נזכבים
שששינה את שמן לדבר המותר א"ל רבי
אליעזר אימורי ציבור ויכיהו שהן מותרין
לשמן והשוחטין לשמן חייב אמר לו רבי

ויהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שכן
יש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה
למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב
רבי יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה
ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו
ואחר השבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל
את של אחר השבת בשבת חייב אחד למולו
בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את
של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת
וזה יהושע פטר א"ר אמי הכא במאי עסקינן
בגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת
דאיכא תק דשבת דטרוד ביה הכא בגון
שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא אי
הכי רבי מאיר אומר אף השוחט לשם
אימורי ציבור פטור אע"ג דקדים ושחטינהו
לאימורי ציבור ברישא והתניא רבי חייה
[מאבל ערב^ב] א"ר מאיר לא נחלקו ר' אליעזר
ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד
למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח
ומל את של ערב שבת בשבת דחייב על מה
נחלקו על שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר
ומל את של אחר השבת בשבת^ג דר' אליעזר
וחסברא מה התם דלא עביד מצוה פטור רב
מחייב אמרי דבי רבי ינאי ר'ישא בגון שקן
אלא טעם דהכי אלמא היכא דלג טרוד האידנא לר"מ ת

ל ערב וכו'. קמ"י מיהת רישא ושכח ומל של ערב שבת בשבת שחייב נתי
א השתא רישא דקמ"י שכח ומל את של ערב שבת דטעה בדבר מצוה ועש
ובת בשבת בן שבעת ימים שאע"פ שטעה בדבר מצוה לא עשה מצוה שכן
א לית ליה לשבת הכא דחזיה כלל דהא לויא תורת מילה הכא בשבת כי הדי

(א) מנחם דף מטו.
 (ב) ברכות דף סז.
 (ג) שבת דף קלו.
 (ד) שבת פסוק שמע ישראל.
 (ה) ויפול דמנוח לד.
 (ו) ויפול דמנוח ב' ח' עיה.
 (ז) ח' עיה.

דייטש. הפסח ששחטנו : סיפא.
ושאר כל הזמנים : אובלוסא.

מחצורה גדולה מאל: הא לא דמי.
ירשא לסיפא דרשא צעוקר ולא
טועה הוא: ד"א. דלאן האי ק"ו
ללא שאני ליה בין עוקר לטועה:
מקשה ר' יהושע דשני ליה. לימא
ליה דלא דמי טועה לעוקר אמאי
האכרחי ליה טעמא משום שאני מדבר
האכסור כו': בפסח שאני לו קצבה.
אין חשטון לפסחים וזה שמאל טולה
זה עומד בעורה כקטור שהוא אחד
מנעוליו ושטרו לשם שהוא:

[illegible]

ממלאה פטור: רבי יהושע פומר.
דטעה דדזר ממלאה ועשה ממלאה פטור

[illegible]

ואליעזר ור' יהושע על שהיו לו שני יתומות אחד
עצבור פטור. ואמרי' ולטעמין תקשי לך רישא
הוא ונתקיימה המצוה סיפא דשבת ומל את של א
דמתני' כגון שקדם ומל את של שבת ובע"ש

הגהות הב"ח

(ח) גמ' לישיני ליה דה
קאמר כ"ל ומיצת ה
נמחק:

הגהות וציודים

ו הסדר הדורות הגיג
דאושא: **ב** גיג
 מהרש"ל (גליון) בכמ
 דפו"י איתא **מאכל** ער
 וע"ד הגיה המהרש"ל
 דצ"ל **מאכל** ערב, אול
 ברוב הדפוסים יליח
 בגמ' וברש"י, וג
 מהרש"ל לא הגיה
 במסכת שבת (דקס"ו
ג צ"ל **עוקר** (ב"
 וכו"ה בדפו"י):

ליקוטי רש"י

[illegible]

עין משפט
נר מצוה

מזל א מ"ב פ"ב מזל
מגילה הלכה טו סמך
ע"ש ד' טו"ט ע"ה סמן
מלה טעף ד'
מזב ב מ"ח טו"ט ע"ה
טעף ב'
ג ג מ"ח טו"ט ע"ה
טו"ט ע"ה טעף א'
מז ד ד' מ"ח פ"א
מחלוקת יו"ט הלכה ד'
ס סמך נאמן ע"ה טו"ט ע"ה
א"ח סמן חלה טעף א'
מז ו ו' מ"ח טו"ט ע"ה
טעף א' שור הלכה ג'
סמך נאמן טו"ט ע"ה א"ח
ס סמך חלה טעף א'
מז ז ז' מ"ח פ"ח מחלוקת
סמך נאמן הלכה א סמך
נאמן קטש:

שלו להי קיימא בנו אבנא
(ל) ומתנתא באביתא
כלומר נתנת אביתא
לי מנה אחת והיא היין
חור שלח לו עמל ו' קימא
קדו', ב'טמא פ' שמיני:
אמר רבא סעודת פורים
שאלה מילה לא יצא
מ'טו' משתה ושמה
כתבו. משה צע' פ'
קדחת במי מטעמי:
משת' אק' פ' ו'ט'
לשבת אורל כנש
בלבד. פ' בשבת אסור
ביום שני מזור. שניאמר
אי אסור אורל לכל נפש
הוא לבדו יעשה לכם כגון
אפי' ביבסול ויבוצא בהן
לבל משיבוי אורל כנש
כגון להוציא אש כנש
האכנין לשבת וכגון חקון
פ'ו' לשחוט אורל ויבוצא
בהן זה והה שוקי נש
סאור' בשבת קד אסור
ב'ט' מ'עיתין אק' אורל
כנ' יודעה. ונתי אק' כנ'
ו'ט' לשבת אלא אורל
נש בלבד שנא ק' אורל
יאכל לשבת כנ' והה
דנתי לכס' לכל ולא
לכלב' לכל ואל לעובדי
נכבדי' יודעה מתיר אק'
במכשדי אורל נפש שא'
אפשר לשחוט מ'עית'
אורל לכל אק' מ'עית'

כאן במכשירין שאי אפשר לעשות מערב יו"ט, משמע מכלל (ד) פליגי אלא במכשירין מכלל דגוף המאכל שרי לעשות ביום טוב אע"ג דאפשר לעשות מערב יו"ט ומדרב יהודה נשמע לרצון דהא לא פליגי עליה אלא במכשירין וא"כ קשיא דאמר צפרק המנייע (שם דף נה. וס) ההולץ והמגבץ והמחבץ והרודה חלות דבש^ט צצת חייב חטאת הו"ד ביו"ט לוקה את הארצעים אע"ג דהוי אוכל נפש ואפי' לרצון דאמרי ההם אחד זה ואחד זה אין צ' אלא משום שצ"מ מ' מודו היכא דאיכא אב מלאכה דלוקה ויש לומר דודאי אוכל נפש המתקלקל אם עושהו מאתמול מותר לעשות ביו"ט אבל אוכל נפש דעדיף טפי כשהוא עשוי מאתמול כגון ההוא דהמנייע אסור לעשותו ביו"ט אבל במכשירין דלא מתקלקל כשעשו מאתמול בזה ודאי יש לתקן [צ"ן] היכא דאפשר ללא אפשר:

העושות וקשה דאס כן הו' ליה למימר
אסותו בכלל הימה כלומר בכלל
וונכרתו הנפשות ולא היה לו לכחז
כרת זה יש לומר דה"פ חייב כריתות
בכלל היו פ"י בכלל המלקיות דכלל
אחת ואחת יש לאו ולמה יאחד כרת
אסותו בלא לאו שהרי הכרת כרת
באיטריק שהרי הימה בכלל ונכרתו אלא
ודאי יאחד לדונה בצרת (ג) ומימה
נגמר לכל האחרים כדן דבר
שהיה בכלל:

חלח

דל

דע בין ארור המן לברוך מרדכי. [צירוש למנ"י] ארורה זרש
צרכה אסתר ארורים כל הרשעים צריכים כל היהודים:
בין יו"ט לשבת. נרין לומר דה"פ אין שום מלאכה אסורה
לשבת שלא תהא אסורה ליום טוב אלא אוכל נפש בללד אבל

קיימת בנו רבינו ^(א) ומשלוח מנות איש לרעהו
(6) ^(א) ומתנות לאביונים רבה שדר ליה לְמרי
בר מר ביד אביו מלא טסקא ^(ב) דקשבא ומלי
כסא קמחא דאבשונא אמר ליה אביו השתא
זמר מרי אי חקלאה מלכא ליהוי דיקולא
מצואריה לא נחית הדר שדר ליה איהו מלא
טסקא דזנבילא ומלא כסא דפלפלתא
אריכא אמר אביו השתא אמר מר אנא שדרי
ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא אמר אביו
כי נפקי מבי מר הוה שבענא כי מטאי
להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני
קדירה ואכלי בהו שיתין פלוגי ובישולא
בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר ובעאי
למיכס צעא אבתרה אמר אביו היינו דאמרי
אינשי כפין עניא ולא ידע אי נמי ^(ב) רווחא
לבסימא שכיח אביו בר אבין ור' חנינא בר
אבין *מחלפי סעודתיהו להדדי אמר רבא
מייחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע
בין ארור המן לברוך מרדכי רבה ורבי זירא
עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום
קם רבה שחמיה לרבי זירא למחר בעי^י
רחמי ואחיייה לשנה אמר ליה ניתי מר ונעביד
סעודת פורים בהדי הדדי אמר ליה ^(ג) לא בכל
שעתא ושעתא מתרחיש ניסא אמר רבא
סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי
חובתו מאי טעמא ^(ד) ימי משתה ושמחה כתיב

רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא¹) נגה
לא אתו רבנן אמר ליה מאי טעמא לא אתו
רבנן³ דלמא טרידי בסעודת פורים אמר ליה
ולא הוה אפשר למיכלה באורתא אמר ליה
לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא סעודת
פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו אמר
ליה (אמר רבא הכי¹⁷) [אמר ליה אין]¹⁸ תנא

אין דמנח בכיסיה: **מתני'** ^ט אין בין יום טוב
ב' הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין
^ט אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש רבי
ש ^ט מ"ט דת"ק אמר קרא ^ט הוא ^ט ולא מכשיריו
^ט לכל צורכיהם ואידך גמי הכתיב לכם לכם
לכלבים ואידך גמי הא כתיב הוא כתיב הוא
אפשר לעשותן מערב יום טוב כאן במכשירין
שוב: **מתני'** ^ט אין בין שבת ליום הכפורים
זדונו בכרת: **גמ'** הא לענין תשלומין זה
ונאי בן הקנה היא דתניא ^ט ר' נחוניא בן
פורים לשבת לתשלומין מה שבת מתחייב
ף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן
י כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן שנאמר
קה הרי הוא כאחד דברי רבי חנניה בן
לוי חביריו על ר' חנניה בן גמליאל אמר רבא
ב לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו
בידי אדם היא אמר רב נחמן ^ט הא מני רבי יצחק
תות ליבא דתניא ^ט רבי יצחק אומר חייבי
כרת באחותו לדונה בכרת ולא במלקות
עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בהיכרת:
מתני'

חומר זדוני צידי אדם זה עיקר חומר זדוני זה

שבת ליהו"כ אלא ששבת זדונו בידי
רב נחמן בר יצחק כרבי יצחק דתני
באחותיו לדונה בכרת ולא באמנות:
מתני'

וּמִנֹּת. לְהֵא חֲרֵי מִנּוֹת אִיכָל: הָדָר
הַ הַכֹּאֵל: שִׁסְקָא דְקִשְׁבָּא. שֶׁק מִלָּא
הַחֲטִיטִים צִמְזוֹר צִעוֹן כִּרְמֵל וּקְמֵחַ
לְרֵצָה: הַשְׁתָּא אֲמַר מְרִי. עֲכָשׂוּ
יֹאמַר מְרִי עֲלִיךְ: אִי קִפְּלָאָה מִלְּבָא
לְיָדוּי דִּיקְוִלָּא מִצּוֹאֲרִיָּה לֹא נִחִית.
הַסֵּל שְׁהִיָּה רְגִיל לְהוֹלִיךְ צִעֻדוֹן בֶּן
כֶּסֶר וּמֵאֲכִיל לְצִמְזוֹמוֹ לֹא יוֹרִיד עֵתָה
מִרְאֲשׁוֹ כִּךְ אֲחֵה נַעֲשִׂית מִלֵּךְ וְרֹאשׁ
בְּצוֹמֵצִידָתָא וְאִינֵךְ שׁוֹלֵחַ לוֹ אֲלֵל
דְּצִרִים הַמְצִינִן לִכְל: חוֹרְיָא. מִחִיקָא:
בִּי נִפְקִי מִבֵּי מֶרֶ. כִּשְׁלֹאֲתִי מִצִּית
אֲדוּנִי רֵצָה לִינֵךְ לְצִית (א) אֲלֵל מְרִי צֶר
מֶר הֵימִי שִׁצַּע: צִצִּי. קַעֲרוֹת שֶׁל
מִינִי מֵאֲכִל: דְּאִיבִסְיָא לְצִצָּא בְּתֹרָא.
הֵימִי חֲפֵץ לְכוֹס הַקַּעֲרָה אַחֲרָיו. כֹּל
אֲכִילָה שֶׁלֹּא כְּדִרְכָּה נִקְרָא בּוֹסֵס:

(א) גב' ומשלה מנות
 יצאם לרעהו רבה שדר
 ויחזרו ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ב) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ג) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ד) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ה) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ו) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ז) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ח) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ט) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (י) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יא) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יב) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יג) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יד) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (טו) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (טז) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יז) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יח) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (יט) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כ) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כא) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כב) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כג) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כד) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כה) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כו) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כז) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כח) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (כט) ויחזרו ויחזרו
 ש"ם (ל) ויחזרו ויחזרו

[א] גמ' (ומתנות
לאביונים).
(וכ"מ מרש"י דל"ג לה):

(א) כְּמִיּוֹם אֲשֶׁר יִתֵּן
הַיְהוָה בְּהֵמָּה
וְנִיבְרִיתָם (הַיְהוָה
אֲשֶׁר נִתְּנָה לָהֶם מִצֶּדֶן
לְשִׁמְתָהּ וּבְאֵל לַיּוֹם
מִזֶּבַע לְעֹשֶׂת אוֹתָם וְיִי
יִשְׁמְתָהּ
וְשִׁפְתוֹ מִנּוֹת אוֹשֵׁ
לְרַעוּהָ
רַבּוֹתָיו: (אֲחֵר מִכָּב)
(ב) וְזִכֹּר הָרָאשִׁון
מִקְרָא קִדְשׁ וְזִכֹּר
מִקְרָא קִדְשׁ
הָיָה לָהֶם בַּל מִלֵּאנָה
לֹא עָשֶׂה בָהֶם אֵל
אֲשֶׁר יֹאכֵל לֵבֶל בְּנֵשׁ
הוּא לְבוֹשׁ עֵשֶׂה לָהֶם:
(שְׁמֵת יוֹז)

(ג) אַרְבַּעִים יָכְנוּ לֹא
יִסִּיף פֶּן יִסִּיף לְהַכֹּתוֹ
עַל אֱלֹה מִכָּה רַבָּה
וְנִקְלָה אַחִיד לַעֲנִיד:
[דברים כה, ג]

[נרפס בסוף המסכת]

ח [ע] תוספות ע"ז יד
ע"ב ד"ה חצב פירושו
סל מלא תמרים (גליון):
ג בכת"י ובע"י נוסף
כעני רחמי **ע"ה** ואחיה
לשנה **אחרת** א"ל וכו':
ג (בשאלות) לפורים:
איתא **דאמימר** (גליון):
והנשאלות צומצ **א"ל**

[illegible]

עין משפט ו
גור מצוה

ח א מ"י פ"ד מהלכות גזילה ואפדה ה"ל ה סמג עשין ס"י עד טוש"ע ח"מ ס"י רסב סעיף ג:
ב ב ג מ"י פ"א מהלכות גזילה ואפדה ה"ל ה ופ"ד מה"ל גניבה ה"ל י סמג עשין ע"א טוש"ע ח"מ ס"י שנה סעיף א:
י ד ה מ"י פט"ו מה"ל גזילה ואפדה ה"ל ה ועיין בטקף משנה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ ס"י רסב סעיף ג:
יא ז מ"י שם פ"א ה"ל ז טוש"ע ח"מ ס"י רנט סעיף ג:

יב ז מ"י פ"א מהלכות מתנות עניים ה"ל יא:
יג ח מ"י פ"ג מהלכות מעשר הלכה כ"א:
יד ט מ"י שם ה"ל כד ופט"ו מהלכות גזילה ואפדה ה"ל טו טוש"ע ח"מ ס"י רס סעיף ו:

רבינו חננאל

איפשיט אי חיי סימן אי לא, בעיות דר' ירמיה הם ופשוטות הן ועלו כולן בתוקן.
איתמר יאוש שלא מדעת.
אב"י אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש, בדבר שיש בו סימן כולי' עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואע"ג דשמעוניה לבסוף דמיאש (לבסוף) לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא אתא לידיה דהא לפני יאוש הוה, כי פליגי בדבר שאין בו סימן אב"י אמר לא הוה יאוש דלא ידע דנפל מיניה דמיאש, אבל המוצא בזונו של ים.
פ"י בקרקעית הים.
ובשולליתו של נהר.
פ"י בתוך הנהר מקום שמי גשמים שוללים והוא מקום שטיפתו.
אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה.
למציאה, ^[פ] דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהורזק מנין לאבדה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר בן תעשה לכל אברת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה, מי שאבדה ממנו בלבד ומצויה אצל כל אדם.
פרה ורועה בשדה וכירצא בה שכל הרואה אותה יכול לטילה.
יצאת ששטפה נהר.
שאבדה ממנו ומכל אדם.
הלכך הרי היא למוצאה בין אית ליה בה סימן בין לית ליה בה סימן שרי דהא ודאי נתייבש הימנה.
וזה שהיתיר בים ובנהר כנגדו אסור ביבשה ודייקין מינה מה היתירה בין אית ביה סימן בין לית ביה סימן ואפ"י לפני יאוש שרי כך מה שאסר ביבשה ואפ"י לית ביה סימן לפני יאוש אסורה ועלתה תיובתא דרבא תיובתא.
והלכתא כוותיה דאב"י בעי"ל קג"ם.
י' יאוש שלא מדעת והלכתא כאב"י דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.
ואמר' ומאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא.
כלומר התמרים שהפלים הרוח מן הקדקל והם מושלכים בדרך.
מפני מה אוכלין אותן.
העוברין ושבים והנה בעליהן לא נתייאשו שלא ידעו שהפלים הרוח.
ואמר ר' אשי כיון דאיכא שקציים.
דשכיחי דאולי התם ואכלי להו יאוש מיאש להו גריהו מעיקרא דכי האי גוונא

אפי' אב"י שרי.
ואם היו דקלים מנוחזקין ליתמי דלאו בני יאוש נינהו, או דקלים בכרכים דלא שכיחי בהו שקצים למיכליהו אסידא, יש מי שאומרים פ"י כרכתא, דקלים הרבה שמוקפות גדר.
ומקשי רבא לאב"י מצא מעות מפורדות.
ופריך אב"י מתני' כו' יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה, וכן המוצא מעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות הרי אלו שלו, ואקשי' והא דלמא לא ידע דנפלי מיניה, ופריך הכי נמי כו' יצחק, וכן כל דבר חשוב ממשמש בכל שעה כמו מעות.
פ"י נמושות סבי דאולי איתגרא.
וקנים תשושי כח שמהלכין במשענת בידם שאין בהן כח לילך הרבה והשדה שיכנסו בה ללקט לא יניחו אחריהן כלום.
האי דאמר מצא קציצות ואפ"י בצד שדה קציצות מותרות משום גדל.
כיון שאלו הקציצות דבר חשוב

[ג] בדפו"ר דבזיה מותרין, ועי' פנ"י שמכרית ביאורו מודלא כתבו התוס' דבזה "מתורק":
[ק] כת"י דנתרין:
[ר] צ"ל גרם (יעב"ק):
[ט] עי' מהרש"א ו"תוס' הרא"ש:
[ט] מכאן עד ד"ה "ומקשי רבא לאב"י" איתא לפנינו לקמן דף כב ע"ב:

כא:

דלכי נפֿל מיניה דֿא מיאש.
ואע"ג דהשתא מיאש אַקרֿאי צעלמֿא הוא ומתחילה לא היה עומד ליאש:
ת"ש המוצא מעות

כו'.
תימה כיון דכבר הקסה ממתני' דמעות מפורדות אמאי פריך תו מהך צרייתא ורבי יצחק נמי אמאי דצרייתא אלימא ליה לאקשווי דמשמע דנכל ענין הרי אלו שלו אע"ג דאיכא סימן מדמוקי טעמא ^(ג) שהרבים מליין שם ומשמע נמי אע"ג דכשזה הגביה עדיין היה צעל אצדה צבית המדרש ולא ידע שנפל מיניה:

ופטורות ממועשר.
במס' פאה

(פ"א מ"ו) מוכח דוקא דהפקיר קודם גמר מלאכה פטור מן המעשר אבל אם הפקיר לאחר גמר מלאכה שנתחייב כבר צמעשר אין צדק כלום וה"נ מיירי קודם גמר מלאכה שלא נתייבשו עדיין כדמוכח צביה פרק המביא (דף נד:) דתלמיס העומדין לשוטחן צדה ולעשות מהן קציעות לא נגמר מלאכתן למעשר עד שיתייבשו ואפילו זכה צדן המוֹלֵא קודם שתייבשו פטורות מן המעשר כדאמרין צצ"ק (דף כח.) המפקיר כרמו והשכים צצקר וצִלְרו פטור מן המעשר וגבי הקדש אינו כן שאם הקדיש קודם גמר מלאכה ונפדה קודם גמר מלאכה חייב צמעשר כדמוכח קלח צפרק האומר (סג: ^ב):
תאנה נמי מידע ידיע דנתרא פירוש צשלמא לאצבי

תאנה מותרת כיון דרגילות היא דנתרא מעיקרא ממיאש לפי שסבור שהמוֹלֵא יקתנה כי הוא לא ידע שנפלה מן האילן אלא סבור הוא מעוצרי דרכים נפלה וצויתים וצמרוצין אסור דלא עבדי דנתרי אע"ג דאם היה יודע דנפלו היה מתיאש לפי שעוצרי דרכים יקחו מי יתלו דנפל מעוצרי דרכים השתא דלא ידע סבור שלא נפלו אסור דהוה ליה יאוש שלא מדעת אבל לרצא דהוי יאוש אמאי אסור וא"ת אם דין הוא לתלות צעוצרי דרכים ולא צאילן שאִלְלו אמאי אסור ‏‏‏‏‏‏‏^[מקורות]תים וצמרוצין וי"ל דצדן ודאי אין לתלות צעוצרי דרכים אלא צאילן אלא שהצעלים מתייאשים לפי שסצורין שעוצרי דרכים דלא מעלי יורו היתירא צפירות שמוֹלֵאִיס ויתלוס צעוצרי דרכים וא"ת אם כן מאי פריך לרצא נימא דזיתים וחרוצין אסירי משום דאף לאחר שידעו הצעלים שנפלו לא נתיאשו לפי שידעין שהמוֹלֵא לא יקחם שיתלה שאין לתלות צעוצרי דרכים וי"ל דאם אינן מתייאשים צתאנה אמאי צעזימו ומפקירה אצל צרוצ ספרים גרסינן שזיני הוֹאִיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דמנתרא ^א מידע ידעי דוכחא דזיתים איניש פירוש זיתים שנפלו דומין לזיתים שעומדין צאילן ולפיכך אף כשידעו הצעלים שנפלו לא יתיאשו דידעין שהמוֹלֵאס לא יקחם אצל תאנה עס נפילתה נמאסת פירוש מתלכלכת ונמאסת צעזימו ומפקירה אצל צרוצ ספרים גרסינן הוֹאִיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דמנתרא ^א מידע ידעי דוכחא דזיתים איניש פירוש זיתים שנפלו דומין לזיתים שנפלו לא יתיאשו דידעין שהמוֹלֵאס לא יקחם אצל תאנה עס נפילתה נמאסת פירוש מתלכלכת אינה דומה לתאנה צצאילן:

ואין דומין לאותן צצאילן אי נמי גרסינן נמאסת ומתמת שמתלכלכת אינה דומה לתאנה צצאילן:

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

יאוש שלא מדעת.^א
דבר סתממו יאוש לכשידע שנפל ממנו וכשמלאו ^א עדיין לא ידעו הצעלים שנפל מהן:
דֿא הוי יאוש.
לקמיה מפרש פלוגמיהו:
דמיאש דבסוף.
לאחר שמלאו זה וכללא ליאוש" כגון דאמר ווי ליה לסרוון כיס דגלי דעתיה שוטאש מהן:
באיסורא אתא לידיה.
דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא:
זוטו שדֿ ים.
מקומות צשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו י פרסאות או חמשה עשר פרסאות פעמיים ציוס ושוטף מה שמוֹלֵא שם והולך.
זוטו לשון גודל ^א ושירוע צלשון יווי כמו שכתבו הזקנים לתלמי המלך ואל אצילי ואל זאטוטי (מגילה דף ט.).
ושלֿאִיתו שדֿ נהר.
כשהוא גדל ויוֹלֵא חוץ לגדותיו ושלולֿי שלל ושוטף הנמלא:
רחמנא שרייה.
ואפ"י צאת ליד המוֹלֵא לפני יאוש:
לֿקמן^א).
צשמעתין מנין לאצדה ששטפה נהר כו':
מהשתא הוי יאוש.
שהרי נפל וכשיודע שצו אין דעתו עליו:
דאבידה מדעת היא.
שלא נפלו ממנו ומדעת היתוס הפקר:
עשוי דמשמש.
וקודם שמלאו זה נודע לצעלים שנפלו ונאשו:
דיקורי.
כצ"ל משא:
סבי דאזלי אתיגרא.
וקנים עניים הולכים על משענתם צנתח ורואין כל שצולת ושצולת ולשון נמושות כמו לא ימושו ^א (ישעיה נט) שמתמשצין והולכים:
לֿקוטי בתר לֿקוטי.
לשון נמושות כמו לא ימיש (שמות יג) שנוטלין ומשצין הכל מלפניהם:
ואמאי.
אי יאוש שלא מדעת לאו יאוש הוא:
נהי.
דלגבי עניים דהכא הוי יאוש מדעת שראו שהלכו צה הנמושות ומתיאשו אלא עניים דעיר אחרת עדיין לא ידעי והיאך מותרין צו אלא משום כיון דלכי ידעי מיאשי הוי יאוש משעה שהלכו צו וצחיתר צאו ליד זה:

קציצות.
תלמיס שקוצצין ^א אותם צאחמל ומוהל שלהן זצ ושועטן צשדה ליצ:
ואפ"י בצד שדה קציצות.
שדה ששועטים צה קציעות דידע דמהנהו אמו:
מותרות משום גזל.
אע"ג דכי נפל לא ידע כיון דלכי ידע מיאש מהשתא הוי יאוש כרצא:
ופטורות מן המעשר.
כדן הפקר דהפקר פטור מן המעשר ^א:
בויתים ובהרובים אסור.
כאצ"י בשלמא רישא דאב"י.
מני לתרוני דמעיקרא ידע ולאש כדמפרש ואזיל:
דקתני בויתים ובחרובין אסור.
וסלקא דעתך משום דלא עבדי דנתמי וליכא למימר ידע דלאש ^א ואע"ג דלכי ידע מיאש לא הוי יאוש מהשתא:
חזותו מוכיח עליו.
מראיתו ניכר של מי הוא הלכך מריה לכי ידע דנפיל לא מיאש דמימר אמר כולי עלמא ידעי דדייר עם נפילתה נמאסת.
הלכך כיון דידעי דנתרא מעיקרא מיאש משום מאיסותא דמכי נפלה לא חשיצא עליה ומפקר לה:
דֿא ידיע.
לא גרסינן ופירוש היה משוצב צספרים:
ירדן

גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכן
גזלן שנטל מזה ונתן לזה

וכן
גזלן שנפול מזה ונתן לזה

וכן
גזלן שנפול מזה ונתן לזה

וכן
גזלן שנפול מזה ונתן לזה

מכורת הש"ס
עם הוספות

א עי' תוס' סוכה ל:
ד"ה כי וב"ק סח:
ד"ה מה.
(ב) עי' תוס' ב"ק סו.
ד"ה הכא,
(ג) צצא קמא קית:
(ד) חעני ו:
פאה פרק ח משנה א,
(ה) מעשרות פרק ג [משנה ד],
(ו) [מוספתא דתמוטות פרק ח],
(ז) לקמן כג סוף ע"א,
(ח) [דף צב:],
(ט) מעשרות פ"א מ"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמיאש לבסוף לא:
(ב) שם צמנשתא דבי דרי עסקין:
(ג) תוס' ד"ה ח"ש וכו' שהרבים מליין שם.
נ"ב ע"ל דף כד ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אגב דיקורי.
נ"ב גירסת הרא"ש ^א דחשיבי כיון דמידי דמיכל יניהו וכן מחרוזות ומחיות וכן צלשונות אצל גזי ואלע"י כתב משום דיקורי ולא פריך גמ' מכליכות משום דהסם דרך הינות וטעמא אכרינא להו ועי' תוס' (ע"א) ד"ה אלו כו' (ועמ"ש רבינו צח"מ ס"י רס"צ ס"ק ז:)

גליון הש"ס

גמ' מעיקרא איאוש.
קשה לי הא גס לעניס קעניס יש להס חלק ומקרי יאוש שלא מדעת כדלקמן דף כב ע"צ ועיין צחוס' צ"צ דף קמג ע"צ ד"ה ואם ועדיין ז"ע:

ליקוטי רש"י

[נדפס בעמוד הבא]

הגהות וצייונים

א] ברא"ש, בפסקי רי"ד ובכת"י נוסף כיון:
ב] כת"י מהשתא הוי יאוש, וכ"ה ברש"י, רי"ף ורא"ש:
ג] "התם נמי" ליתא בכת"י וכ"ה שיר (דק"ס).
ולזהלן ליתא בב"א מכת"י ב' פעמים תיבת נמי:
ד] גירסת רש"ל אתיגרא, וכן הוא בערוך ערך נמש (גליון:
ה] ברי"ת, בריטביא, בשטמ"ק ובכת"י נוסף מצא (וכ"ה לפנינו במעשרות):
ו] ס"א קציצות (גליון:
ז] בס"א מכת"י נוסף קציצות:
ח] מכאן עד "אניש הוא" ליתא בהרבה כת"י, ועי' תוס':
ט] ס"א דזיתא (גליון:
י] בכת"י נוסף דמוצא (וכ"ה ברש"י על הרי"ף ובנמרו"י):
יב] נמו"י גדול:
יג] נדצ"ל שולֿץ (ואולי לזה כוון בבאה"ט):
יד] נדצ"ל כבדי (לשון רבים):
טו] גירסת מהרש"ל וז"א ימישון (תהלים קטו) (גליון:
ס] כת"י שקוצצין (ורע דבדפו"י הני' בגמ' וברש"י קציצות, ומהרש"ל הגיה קציצות, דלא כמודפס בשעות בדפוסים האחרונים של החכמת שלמה.
ועי' בשמ"ק בשם הראב"ד ובמפרשי המגניות במעשרות):

מנה

לד' חרושי הלכות מהגאון מהר"ם שי"ף על מסכת כתובות עם הגהות

דף מט ע"ב - נא ע"א

דר' יונתן זהו ה' אמי שפיר כפשוטו. ועיין בכל זה במרדכי חמא מזה וק"ל:
בא"ד דמסקינן בפ"ק דב"מ שטר שיש בו אחריות וכו'. הוצא בסמוך דף נ"א אף
 לרצונן בין כך ובין כך לא יחזיר והאי מסקינן לר"מ דוקא הוא מ"מ לרצונן נמי
 כשמפורש שאינו מקבל עליו אחריות הדיון כן ודו"ק:
דף נ ע"א גמ' בשינויהו בעי. נראה דרש"י לא גרים לה [דרש"י כחז ההוכחה
 מהדוהלך להחזיק לו טובה] וק"ל: גמ' באי קרא. אף דמקנה
 היא. אף התקנה היא שלא יצונו יותר מחומש משמע אבל חומש נזכר עכ"פ מקודם
 רק הם תקנו שלא יצונו יותר לזה אמר מאי קרא היאך נרמו בשום מקום חומש:
 גמ' פחות מכן שש רין אחריו בוי. ודכן ה' למקרא לאיצעית אימא בצריה ולל"ק י"ל
 דכן ה' היינו ויוס אחד והאי קרי בר שית ופחות מנר שית ר"ל פחות מנר ה' שנים
 ויוס אחד. ודוקא. דהא מקודם נרץ ללמוד א' ז' וכיון דכן ה' ויוס אחד למקרא
 הכניסו מקודם לא' ז'. גם ה' לשונות היו מלי לשנויי כן [דהא דרין] אחריו ואינו
 מגיעו היינו פחות מנר ה' ויוס א' דקרי ליה בר שית והא דאיכא דלמרי חזירו רצין
 אחריו היינו פחות מנר שש ממש: גמ' תנא מנ"י ארבעין וימנין בוי. פירושו
 כפשוטו דמנ"י מנ"י כו' מי מרס דשמעתא לא כמ"ש בח"ש [דקאי אגוף הדיון] לכלל
 גדול לדעת שם אומרו מלמד הענין שנראה לי וכתצמיהו במקום אחד בר מן דין וכי
 זוטא האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם וכמה דקדקו רחצא דפומצדחא
 דאפילו פסק גצרא גרים וכעין סוגיא זו חמא פרק חפלה השחר חדא הוא לך או
 חדא כו': **גמ' ודמייא ידא כמאן דמנא בכיסתא.** לא קאמר כמנא כקופסא
ואדרבה אדם עשוי למשמש בסיס כל שעה [דמלמא הכי פירושו] וכן נראה דלע"ג
דמנא מנ"י מ' וימנין אפ"ה דמנא ליה בענינו כאלו לא תפסו עדיין בנח זכרונא רק
כמאן דמנא בכיסא וממשמש בו כל שעה וחזר עלה וכמ"ש אינו דומה השונה וכו'
לשונה מלה פעמים ואחר ולזה אמר ודמנא ליה לא והוא ליה וכו' והשתא קמ"ל
מיידי בודמנא ליה: גמ' דלא אתי אצינצוי. עיין צע"י הביא מחוס' פירוש צענין
 אחר [מפירש"י]. למד"י מיידי חלילה וכו' י"ל דדוקא צניס לצניך דבה לצניך שמה חבא
 שמהא היא זקוקה ליבוס משא"כ כשצניס לצניך האיס אינו זקוק ליבוס רק היא
 מכללת את עצמה לחלוץ לו ודוקא: **בתד"ה א"י יבוצו וכו'.** עיין ברין שהביא מחלת
 הירושלמי [אי חומש לכל שנה לחמש שנים מכלה את הכל וע"י מפרש פעם ראשונה
 כו'] מיהו י"ל כשישורייחא דרבי וכומו שהקשו המוספות בפ"ק דב"ק [אקושיא
 הגמרא] אלא מעתה אי אחרמי ל"י תלמא מלות יהיב לכוליה בתי' עיין בתוספות
 שם: **בתד"ה שיהא אדם בוי דהא דתנן בוי אלא אצינצוי.** צה"ל [תן כחצו זה או
 לאיצעית אימא אבל לשינויא קמא י"ל בן עשר למשנה למספי ובר שית ספי איירי
 ע"כ למקרא דא"ל שהבין בשינויא קמא הכל למשנה דא"כ במאי מיחוסן בן עשר
 למשנה [וכ"כ מהרש"א] ודו"ק: **בתד"ה ספי ידא בתורא וכו' דהא דתנן בוי דהינו**
אצינצוי. צה"ל וכן לאיצעית אימא פשיטא ליה דכן ה' למקרא איירי לגלגל ולא למספי
 והא דקאמר ברי מנר שית לא חקבל אע"ג דכן ה' למקרא פירושו לא חקבל למספי
 ל"י משום דלמספי הוא יורד עמו לחיו וכן ה' למקרא בלא יורד עמו לחיו אבל
 לחירוף זה דספי לאו היינו השמיענו דנמי לגלגל אינו רק בינוי הוא וג'
 חלוקות בדבר בן ה' לגלגל בן ו' למספי בר תריסר לחיו [וכ"ה צמח"ש א"י]. ואין
 להקשות הא דקאמר באושא התקינו כו' מתגלגל עם בנו עד בן י"ב והכא מנר ו'
 ספי ל"י [אף דשהיה למקרא לשנויא קמא וספי הוא יורד מתגלגל] י"ל נגד לחיו
 קוראו לגלגל ולאפוקי לירד לחיו ו' י"ל דגלגלו היינו דברים רכים לא חבצו וכו'
 מגלגל עמו בלימוד ומנר ו' מגלגל עמו בלימוד הרבה לא בקושי ובחזק רק
 מכריחו דברים רכים ללמוד הרבה [וא"כ גם ספי ל"י היינו גלגלו דברים רכים אלא
 שהוא הרצות הלימוד] או י"ל דמגלגל עמו מה שהוא למד לאותו עת ע"פ תקנת
 חכמים דהיינו בן ה' למקרא מגלגל עמו במקרא עד בן ו' ואז ספי ל"י מקרא
 [לחירוףא קמא] וכן עשר למשנה מגלגל למשנה עד תריסר ואינו מיסרו ללמודו
 ברעוה עד י"ב שגא לכלל כוחו [וגם המקשה הבין כן] והקשה סוף סוף שפיר דכאן
 משמע שאין בר רידו עד י"ב והכא בר שית דספי ורידו ס"ד חדא מלמא היא וכיון
 דבר רידו הוא לא ס"ל למקשה לחלק בין למשנה או למקרא [והו"ל] דבר רידו הוא
 חיפך מנר עשר למשנה. וזה נראה יותר נכון דודאי ידע מתני' דכן ה' למקרא ו'
 למשנה והיאך מיייר תקנה להמגלגל במקרא עד י"ב שנה [אן וק"ל: וקשה מי
 הכריחו לג' חילוקים דילמא לעולם בן ה' למספי והיינו בן ה' ויוס אחד ואותו קראו
 בר שית ולאיצעית אימא צריכא לפרש בר שית דומיא דבר שית דאצי [דאיירי ע"כ בר
 שית ויוס אחד כמו שכתבו המוספות בסמוך] ויש ליישב וק"ל [דא"כ למה הו"ל
 לומר לרב שמואל בר שילת פחות מנר שית דהיינו פחות מנר ה' ויוס אחד לא חקבל
 ומכאן ואילך דהיינו מן ה' ויוס אחד ספי היינו מגלגל עמו הא משנה מפורשת היא
 בן ה' למקרא]: **בהא דלמרה לי אס בר שית למקרא בר עשר למשנה קשה בר**

למשנה כיון דעד י"ב לאו בר רידו הוא כלל אף למקרא לנכרת המקשה ע"כ נרץ להמגלגל עמו אף
 למקרא עד י"ב אס עדיין נרץ למקרא ללמוד מקרא. ואולי ר"ל דכיון דאיכא זמן לגלגל למקרא מה'
 ואיכא זמן לגלגל למשנה מנר ו' ואמאי עלה על דעתו דמיייר הך תקנה עד י"ב למקרא לבד ולא איירי
 מגלגל דמשנה יתכן לנפשיה בחמת דמיייר מגלגל דמשנה: [ב] ולכן חירוףא מיושב נמי טפי מה דקשה
 קמא לפירש"י לחירוףא קמא דלמה ל"י בן עשר למשנה לאורווי על בר שית דהיינו ויוס אחד ולמספי כמ"ש
 לעיל הא ע"כ בלא"ה מוכח דא"כ למה ל"י מינקת דאצי היינו מתנין: [ג] ר"ל מהי חיומי חשבו רצון

באור

הלכות תפלה סימן פט

ערה באר הגולה

ז ארחות חיים
ח הראב"ד הורשבי"א
ט ברכות י"ד שם י'
כ טור בשם אבי העזרי
ל שאר פוסקים

פניו קודם תפלה, אפילו זה הלשון אסור, וכן אסור לכרוע לו כשמשכים לפתחו. (יג) ויש אומרים דכריעה אסורה אפילו בלא משכים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות, (אחרי-כך) (יד) אין (ט) לחוש כל-כך. ואם אינו משכים לפתחו אלא שפגע בו בדרך, מותר ליתן לו שלום. ויש אומרים שאפילו (טו) במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא 'צפרא דמרי (טז) טב', כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל: ג אסור לו (יז) להתעסק (יח) בצרכיו או (יט) לילך לדרך (כ) עד שיתפלל תפלת (י) [נ] שמונה-עשרה (ויש מקילין לאחר שאמרו מקצת ברכות קודם שאמרו 'ברוך שאמר', וטוב להחמיר בזה) (תרומת-הדשן סי' י"ח), (כא) *ולא לאכול ולא לשתות, אבל (כב) ימים (יא) [יא] מותר לשתות קודם תפלה, בין

שערי תשובה

באר היטב

[נ] י"ח. עבה"ט. ועיין לקמן סי' נא בשם סדרהיים לענין צרכי שבת שאם לא ימצא אח"כ לקנות יקנה תחלה ואח"כ יתפלל, ואם הצבור מתפללים לא יפרוש מהם, ואין ליחיד להתחסד יותר מהם, כי כל מה שהצבור עושים הקב"ה חפץ בו כו' ע"ש בסו"ת. ועיין בפר"ח כאן דמיייתי ראיה מהא דאמרין ביו"ט מאחרין לבוא כו', וגם מדאמרין אסור לעשות חפצו, משמע חפצי שמים מותר: [יא] מותר. עבה"ט. וכתב בשו"ת חינוך בית-יהודה דמשקה-שכר שקורין ביע"ר ודאי אסור ע"ש ועיין אשל-אברהם בשם שכות"ע עקב שכתב דמי שעושה לרפואה מותר ע"ש, וכה"ג כתב בכו"ז דמ"ש על מהר"י שהיה אוכל באשמות מיני תרומה י"ל שהיה חולה כו' ע"ש וכמ"כ בשם שו"ת בית-יהודה שמו"ר

חבירו לומר צפרא דמרי טב, אבל ליתן לו שלום אפילו בכה"ג אסור, מ"א: (ט) לחוש. פי' דאז מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו, אבל במשכים לפתחו, בין לכרוע או נתינת שלום אפילו התחיל הברכות אסור, ל"ח ב"ח מ"א וט"ז ופר"ח: (ט) טב, ולא יתן לו שלום אע"פ שרגיל ליתן לו שלום, מ"א: (י) י"ח. ואם אין השיירה ממתנת לו מותר לילך לדרך, מ"א ע"ש ועיין ט"ז: (יא) מותר. דלא שייך בהו גאווה, ועם צוקע"ר אסור. ובמקום דצריך רפואה מותר לשתות מים וצוקע"ר קודם שיתפלל, הרדב"ז ח"א סי' רלה. ולאיש זקן וחלש שאינו יכול לעמוד על נפשו עד עת יציאת הצבור מבהכ"נ, כפרט בשכחות וי"ט שלפעמים מתעכבים עד חצות, יותר טוב להחיר לו להתפלל בביתו בנחת ויקדש ויאכל מירי בצפרא ואח"כ ילך לכהכ"נ ויכוין לבו עם הצבור בתפלת שחרית

מתעכבים עד חצות, יותר טוב להחיר לו להתפלל בביתו בנחת ויקדש ויאכל מירי בצפרא ואח"כ ילך לכהכ"נ ויכוין לבו עם הצבור בתפלת שחרית

ביאור הלכה

משנה ברורה

כן כתב הפריי-מגדים, אבל מדברי הב"ח והגר"א משמע דאסור אף בכהאי גוונא: * ולא לאכול. עיין במשנה ברורה כמה שכתב: וגם הסמיכו דבריהם וכו'. ונפקא-מיניה בזה הטעם השני לאסור אפילו אחר שקיבל עליו מלכות שמים בקריאת שמע, כל זמן שלא התפלל תפלת י"ח, על-כן נראה לי דאפילו מי שמוכרח לאכול לרפואה קודם התפלה

וכדלקמן בסעיף ג: (יג) ויש אומרים וכו'. וכן יש להורות [ב"ח וע"ת]: (יד) אין לחוש. פירוש, דאז מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו, (יט) אבל במשכים לפתחו, בין לכרוע או נתינת שלום, אפילו התחיל בברכות אסור: (טו) במוצא וכו'. (יט) ולא יתן לו שלום אף-על-פי שרגיל ליתן לו שלום:

(טז) כדי שיתן. רוצה לומר, דאף דמדינא מותר, מכל מקום (כ) נהגו קדמונינו להחמיר בזה מזה הטעם. ואם התחיל הברכות (כא) אין לחוש כל-כך ומותר ליתן שלום. וכל זה לפתוח לומר לחבירו שלום, (כב) אבל כשחבירו שואל בשלומו מותר להשיב בכל ענין, (כג) וכל-שכן דמי שכבר התפלל מותר להשכים לפתחו של חבירו שלא התפלל ליתן לו שלום, אף-על-פי שיצטרך להשיבו: ג (יז) להתעסק וכו'. וקודם אור הבוקר שרי לעשות מלאכה [שלי"ה וח"ש]. וכתב האליה רבה, דמכל מקום אין לעשות שום ענין עד שיברך סדר הברכות. ופשוט דכוונתו בחצי שעה שסמוך לאור הבוקר: (יח) בצרכיו. ומי שיש לו עבדים עבדים או משרתים שצריך שישמשוהו, יזהירם מבערב שבקומם ממטתם ירחצו ידיהם ויברכו הברכות ויקראו פרשה (אחת) [ראשונה] של שמע, ואחרי-כך יכול לעשות צרכיו. (כד) וכל זה הוא ממדת חסידות, אבל מדינא אין קפידא: (יט) לילך לדרך. ואפילו (כה) קודם מנחה ומעריב אם הגיע זמנם, דינם כמו קודם שחרית: (כ) עד שיתפלל. ואפילו (כו) אם במקום שיבוא יהיה יכול גם-כן להתפלל עם הצבור בזמנו, אף-על-פי-כן אסור, דהליכה בדרך הוי כעוסק בצרכיו. אך כל זה שלא בשעת הדחק, אבל בשעת הדחק, שאין השיירה ממתנת לו, יכול לילך מקודם לדרך ויתפלל בדרך, וכדלקמן בסעיף ח. ומשמע (כו) מהרבה פוסקים, דאפילו כבר הנץ החמה גם-כן מותר בזה: (כא) ולא לאכול. והעובר על זה, אמרו חז"ל שעליו אמר הכתוב "ואותי השלכת אחרי גוך", אמר הקדוש-ברוך-הוא: לאחר שאכל ושתה ונתגאה קיבל עליו מלכות שמים; וגם הסמיכו דבריהם על הפסוק "לא תאכלו על הדם", לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. ואפילו (כח) טעימה בעלמא אסור: (כב) מים מותר. דלא שייך בהו גאווה. ודוקא בלא צוקע"ר¹, אבל עם צוקע"ר אסור, וכל-שכן (כט) משקה-שכר (שקורין ביע"ר²) ודאי אסור. וטיי"א³ וקאפ"ע⁴ מותר לשתות קודם תפלה כדי שיוכל לכיין דעתו ולהתפלל, ובפרט בהמקומות שרגילין בהם ואין מתיישב הדעת בלתי; וכל זה בלא צוקע"ר ובלא חלב [אחרונים]. והעולם נוהגין להקל לשתות עם צוקע"ר. ואפשר דכוונת האחרונים, וכן הרדב"ז שכתב דעם צוקע"ר אין לך גאווה גדולה מזו קודם התפלה, רק אם נותן הצוקע"ר בתוך הטיי"א למתקן, דזהו אסור קודם התפלה, אבל אם לוקח מעט צוקע"ר בפיו בעת השתיה ובלתי זה אין יכול לשתות הטיי"א, אין זה בכלל גאווה. היצא מדברינו, דבנתינת הצוקע"ר בתוך הטיי"א, או לאכול מעט מיני תרומה בעת השתיה כדי שלא לשתות הטיי"א והקאפ"ע אליבא ריקנא, אין שום צד להקל בזה קודם התפלה, אם לא מי שיש לו חלישת הלב והוא צריך זה לרפואה; ומכל מקום טוב שיאמר מתחלה על-כל-פנים פרשת "שמע ישראל". כתב בספר פתחי-תשובה החדש, דיש למנוע מלשתות הטיי"א בבוקר קודם התפלה באסיפת חברים, עיין שם טעמו; ומלבד זה רגיל להסתעף מזה איסור אחר, דהלא כתב הרשב"א והובא בבית-יוסף, דלכך אסור לו לאדם לעסוק בחפציו קודם שיתפלל, כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיתפלל, וכן כתב בשולחן-ערוך סוף סעיף ב, שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל, והרגילין באסיפת חברים בעת

30/07/2018

שער הציון

(יט) לחם-חמדות ומגן-אברהם והגר"א ושי"א: (יט) מגן-אברהם: (כ) דרך-החיים: (כא) פריי-מגדים ודרך-החיים: (כב) מלעיל בסימן סו במשנה ברורה סעיף קטן ד: (כד) שבות-יעקב ומגן-גבורים, דלא כהלכות קטנות: (כה) כסף-משנה בשם הר"ם ופריי-מגדים: (כו) דרך-החיים: (כז) בית-יוסף, וכן משמע ממגן-אברהם לפי מה שביאר הפריי-מגדים וכן כתב בספר מאמר-מרדכי, ודלא כט"ז: (כח) רמב"ם: (כט) שערי-תשובה:

תרגום: 1 סוכר. 2 בירה. 3 תה. 4 קפה.

הלכות תפלה סימן פמ

ל הרמב"ם פרק ה
מחלכות
מ רמב"ם שם לגידות
הבית יוסף 3 הרא"ש
בשם רבינו יונה ושאר
פוסקים 8 ברכות ה'
לפירוש רש"י והרא"ש

בחול ובין (יג) (כג) בשבת ויום טוב, *וכן אוכלים ומשקין לרפואה (יג) (כד) מותר: ד *להצמא (כה) והרעב הרי הם בכלל החולים; אם יש בו יכולת לכזין דעתו יתפלל, ואם לאו, אם רצה אל יתפלל עד שיאכל (יד) (כו) וישתה: ה *ואם (כו) התחיל לאכול קודם עלות השחר (כח) *צריך להפסיק, (כט) *ויש אומרים שאינו צריך (טו) להפסיק: ו *אפילו (ל) ללמוד אסור

באר היטב

יתפלל אח"כ עמהם מוספין של יום, ולא שישתה הקאוו"ע או הגיקולאט"י בלא קבלת עול מלכות שמים תחלה, כי ודאי ע"ז נאמר ואותי השלכת אחרי גוך, לקט"הקמח. וכ"כ הפר"ח דקאוו"י יכול לשנות ובפרט במצרים שאין הדעת מתיישב בלא קאוו"י, אבל קאוו"י עם צוק"ר או כל מיני תרגומא כדי שלא לשנות הקאוו"י אליבא ריקנא, אסור, ע"ש. ומהר"ח ז"ל כתב דאפילו קם בחצות הלילה אסור למיטעם מירי עד אחר התפלה כמ"ש בזהר. ושמעתי שאחר מן הגדולים החיר שתיית הקאוו"י, דדוקא מירי דמרכב דם אסור, יד"ההר"ן: (יג) בשבת. ואחר תפלת מוסף אסור כיון שהגיע זמן קידוש, רש"ל: (יג) מותר. אפילו דבר דשייך בו גאווה, כיון שאינו עושה משום גאווה אלא לרפואה אע"פ שאינו חולה שרי, מ"א: (יד) וישתה. הא דאמר אם רצה משמע שאינו מחוייב, הטעם משום דעכשיו בזמן הזה בלא"ה אין מכוונים כ"כ, ומכל מקום אם רצה לאכול ולשתות קודם כדי שיכין מותר, עמ"א: (טו) להפסיק, ואם בדרך ברכת המזון ועוסק בשתיה, לכ"ע צריך להפסיק, מ"א. ועיין בס"ק י"א דכתבתי בשם מהר"ח שאפילו קם בחצות הלילה

שערי תשובה

לשתות כוס יין ושמן מצורבין לרפואה וכ"כ באגרת הרמ"ז שיותר לשתות קודם התפלה הרקות ושיקויים לרפואה ע"ש:

משנה ברורה

שתיית הטיי"א רגיל לפעמים על-ידי ריבוי השיחה לעבור על-ידיה גם זמן קריאת שמע ותפלה: (כג) בשבת. כלומר, דלא תימא דבשבת אסור בלאו הכי משום דאסור לטעום קודם קידוש, קא משמע לן דאינו אסור רק דוקא בשהגיע זמן קידוש, והכא כיון שלא התפלל לא הגיע עדיין זמן קידוש. ואחר תפלת מוסף אסור משום קידוש; וקודם מוסף, עיין סימן רפו סעיף ג: (כד) מותר. אפילו אוכלין ומשקין טובים (ל) דשייך בהו גאווה, כיון שאינו עושה משום גאווה אלא לרפואה, אף-על-פי שאינו חולה גמור שרי, וכל-שכן שמותר לשתות קודם התפלה הרקות ושיקויים לרפואה: ד (כה) והרעב. הרבה [לכוש]: (כו) וישתה. משמע שאינו מחוייב, מדקאמר אם רוצה, והטעם: משום דעכשיו בזמן הזה בלאו הכי אין מכוונים כל-כך. ומכל מקום אם רוצה לאכול ולשתות קודם כדי שיכין, מותר, ועיין באלוה רבה: ה (כו) התחיל לאכול. אפילו (ל) היה בהיתר, דהיינו שהיה יותר מחצי שעה עד עלות השחר, דבתוך החצי שעה (לג) אסור להתחיל לאכול, וכמו שכתב הרמ"א בסימן תרנב לגבי לולב, והוא הדין לגבי קריאת שמע דאורייתא. ודוקא אם הוא אוכל יותר מכביצה, דהוי דרך קבע, או לשתות (לג) בכשיעור זה, אבל בפחות מזה מותר עד עמוד-השחר: (כח) צריך להפסיק. כשעולה (ל) עמוד-השחר. ואף-על-גב דכתפלת המנחה אין צריך להפסיק, כמו שכתב סימן רלב, הכא שאני כיון דאסמכוה אקרא ד"לא תאכלו על הדם", לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם, צריך להפסיק. ובשם הזהר כתבו האחרונים, שאפילו קם בחצות הלילה אסור לטעום קודם שמתפלל. וכתב הפרי"מגדים, דדוקא כשהיה ישן, ואפשר דשתייה שרי, ומדינא אפילו ישן, מותר לאכול ולשתות, ומכל מקום נכון לכתחלה ליזהר בזה אם אינו מוכרח. ועיין במחצית-השקל שכתב, דבשובת שב יעקב סימן ח כתב בשם סידור האר"י ז"ל, שהרב חיים ויטל עצמו כשהיה חלש לבו אכל או שתה איזה דבר לחזק גופו, ולא אסר כי אם לאכול למלאות תאוותו, עיין שם. ובחיי"אדם כלל טז כתב גם-כן, דהקם קודם אור היום ולבו חלש ועל-ידיה מתבטל מלימודו, מותר לאכול: (כט) ויש אומרים שאינו צריך וכו'. רוצה לומר לתפלה, (לה) אפילו התחיל באיסור, אלא לקריאת שמע בלבד שהיא מן התורה צריך להפסיק אם התחיל באיסור, וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה, שברכותיה הם מדברי סופרים, ולאחר שיגמור יקרא הקריאת-שמע עם ברכותיה ויתפלל. וכתבו (לו) האחרונים שהעיקר כסברא הראשונה. (לו) ואם בדרך ברכת המזון ועוסק בשתיה, צריך להפסיק לדברי הכל: פ (ל) ללמוד אסור. רוצה לומר, (למ) להתחיל ללמוד, אבל אם כבר התחיל אפילו אחר שהגיע הזמן, שוב אינו פוסק אם ישאר לו שהות אחר-כך להתפלל בזמן תפלה: אך קריאת שמע יש אומרים (לט) דצריך להפסיק ולקרותה, כיון שהתחיל אחר שכבר הגיע זמנה,

שער הציזן

(ל) מגן-אברהם: (ל) וכן מובח מט"ז לקמן בסימן תרנב ומפרי"מגדים בסימן זה, ובלאו הכי פשוט: (לג) דרך-החיים וחיידושי ר' עקיבא איגר: (לג) עיין לקמן בסוף סימן רלב במגן-אברהם: (לד) הרא"ש, ועיין בביאור הלכה: (לה) מגן-אברהם. ופרי"מגדים ממאן בזה, וכן כתב בספר נהר-שלוש: (לו) ב"ח וט"ז בסימן תרנב ואלוה רבה וש"א: (לו) מגן-אברהם: (לז) מגן-אברהם בסוף סימן קו: (לט) אליה רבה בסימן ע"ש:

שאלות ותשובות ובירורי הלכה

חלק אורח חיים

סימן א'

בענין נטילת ידיים שחרית

שאל ליעול רק הכרענים לבד והיא פטות גדול ומפורש בפוסקים סי' ד' דלכתחלה צריך ליעול כל ידיו עד פרק הזרוע, ודיעבד כג' עד סוף קשרי אלצעותיו אבל לכל הפחות צעין כל האלצעות, ואריך להזכיר בזה ביותר לנשים שכל חקוני מאכלים על ידיהם כמ"ש בברכ ז"ל סי' ד' סי"ב צמחור"ח, ומזה לפרסם זה.

יען דברתי מעומאח ידיים * אלע מה שראוי להזכיר ולהזכיר כל איש צציתו ליעול ידיו צשחרית כשניעור ממעתו כל ידיו ולכל הפחות כל אלצעותיו עד סוף קשרי אלצעותיו כמפורש בשו"ע סי' ד' סעיף צ' ובמג"א והרב ז"ל ב. וצט"ח רוב ההמון והנשים אין מזהרין בזה רק נוטלין ראשי אלצעותיהן לבד, והטעות נלמח מחמת שנקרא נטילת וואסער, ע"כ מוצרין

החזקתו/החזקתו

סימן ב'

בענין אכילה קודם התפילה ותפילה בציבור

אשר נסחפק באיש חלוש שאין צמח לילך לכהכ"נ להחפלה צצור אך אם יאכל קודם הליכתו, אם יכון יותר לאכול קודם החפלה כדי שיוכל להחפלה צצור או עוב יותר להחפלה ציחוד א עכ"ד.

הנה הדבר מפורש בצחר היעב סי' פ"ט סק"א צשם לקט הקמה וצקינור שו"ע סי' ח' סי"ב דעוב יותר להחפלה צציתו ציחוד מלאכול קודם החפלה, עיי"ש (וכן מצבאר צמג"א סי' י' סק"א שכתב דמוכח צגמי דאם חלוש לבו יכול להחפלה

צ"ה ג' שופטים תר"ל לפ"ק סאסנאוולע שוכ"ע לכבוד הרצני המופלג שחול על מי פלג וכי' מוי יוסף מאנדלקערן שחי' אחדשה"ט.

מכתב כ"ח צא לציתי צביותי צקרענון, ע"כ לא השיבותיו עד כה, ואחמול צאשמורת הצוקר צאחי לציתי מקרנין, והגני שולה לו חשובתי והשי"ח יאיר עיני שלא חצא חקלה על ידי, והחלי צצור צורי וגואלי.

א. יש להעיר כאן מתשובתו של הצמח צדק זצ"ל לבתו שהתפללה בהשכמה מאוד מפני שהיתה צריכה לאכול השכם בבוקר וזלה"ק: „אז מען דארף עסין צוליב דאוונען, ניט דאוונען צוליב עסען עכל"ק". היינו, שראוי יותר לאכול בשביל להחפלה מאשר להחפלה בשביל לאכול ע"כ. וע' בשו"ע הרב סי' פ"ט ס"ה וביגדיל תורה סי' י"ט מאדמו"ר מליובאוויטש שליט"א בזה.

א. בקובץ הפרדס חלק ב' קו' ב' סי' ס"ו נדפס מתהמ"ח זצ"ל בנידון דברי הט"ו אר"ח סי' תציג בענין סיבולו במשקה בכל השנה ובביליל הסדר, וכל זה נדפס בשו"ת ארץ צבי ח"א סי' ל"ב. ושם בקובץ הפרדס נדפס בסופו הסימן הנ"ל שהושמט בשו"ת ארץ צבי. ב. ע"ש במג"א ס"ק ד' ובאר היטב ס"ק ו' ושערי תשובה ס"ק ה', (וע"ש באליה רבה אר"ח סי' קצ"ח סעיף ו').

החפלה

מזוקש, אבל אין זה שלימות עיקרי לחפלה כמו הכוונה שהיא עיקר גדר החפלה כמ"ל אחיז עבודה שכלל היו אומר זו חפלה, ואף שהיא מעלה להחפלה י"ל דגם זה מעלה להחפלה להחפלה ערם שאלל דרך הכנסה ועמוד קודם שנתגאה ואוכל, דהגמ קרי' לה גיאות כשאוכל קודם החפלה, ומה חיות למדחי הא מקמי הא וע"כ שוא"ת עדיף, אך אם חלש שאינו יכול לבוין קודם אכילתו מותר לו לאכל קודם החפלה כמפורש בשו"ע סי' פ"ט ס"ד, וצחיז אדם כחצ: אפשר מי שצריך לאכל מפני חולשת הלל מותר עכ"ל, משמע דאפילו יכול לבוין שרי וי"ל דהיינו הרעצ והאמא דשו"ע סי' פ"ט ס"ד דהתם אף דמיירי ברעצ ציותר כמ"ש הלבוש, מ"מ אין לו חולשת הלל, וע"כ לא הותר רק בציוו יכול לבוין, אבל בחלש כלל שרי בלא"ה.

ויש לי קצ"ע בלשון השו"ע שם ח"ל: הרעצ והאמא הרי הם בכלל החולים אם יש צו יכולת לבוין דעמו יחפלה ואם לאו אם רזה אל יחפלה עד שיאכל וישתה.

ולבאורה קשה, דשם בסעי' ג' דלובלין ומשקין לרפואה, מותר לשחות קודם החפלה וכי המג"א (סי"ק י"ב) אפי' דברים דשייך בהו גיאות, וכיון דהרעצ והאמא בכלל חולה הם יבא מותר לשחות אפי' אם יכול לבוין, הן אחת כי בשורש הדין ברמב"ם (פ"ה מה' חפלה ה"ב) לא כתב חיבת אם רזה, רק ואם לאו אל יחפלה עד שיאכל וישתה, ועי' צ"י, וא"כ י"ל דלעולם אפי' בשיכול לבוין מותר לאכול כשרעצ ואמא, אך דמותר לו להחמיר ע"ש שלא לאכול אמנם כשאינו יכול לבוין אסור לו להחמיר ע"ש ואל יחפלה עד שיאכל וישתה, אך להשו"ע קשה.

גם קשה אלשון רמב"ם ושו"ע שהרכיבו דין זה אחרי רכשי, א' מפני שהוא בכלל החולים, השני מפני שאינו יכול לבוין, ואולי י"ל בעין דא"י באר"ח סי' תרי"ג ס"ה לענין רחיצה ציורכ"פ דאם אינו מכון להנחת רחיצה והוא לצורך מלוא מותר עי"ש, ור"כ כאן י"ל דלא הותר לאכול קודם חפלה להרמב"ם רק היבא דאיבא רחיצה, שאינו מכון לשם גיאות דהיינו להנחת עצמו, וגם שהוא לדבר מלוא, אך זה י"ל ברמב"ם שלא הביא הדין דלצורך רפואה מותר, אבל בשו"ע שם צ"כ שלפני זה דלצורך רפואה מותר לאכול ולשתות, משמע אפילו אינו לצורך מלוא וא"כ הדרא קושא דלובכא.

רא"ת דגם רפואה חשוב לצורך מלוא וגשמרתם לנפשותיכם, א"כ גם רעצ ואמא כן כיון שכחצו דכלל החולים הם, וי"ל דאע"ג דרעצ ואמא בכלל חולים הם, מ"מ כיון דרעצו של עולם הוא לא מקילין בהו כולי האי כמו בשאר חולה, וכע"ז כתב המג"א סי' ש"ל (סי"ק ג') בשם בה"מ לענין יולדות, וע"כ אין מקילין בזה רק בתרתי לציבתא ברעצ ציותר כמ"ש הלבוש וגם שהוא לצורך כוונה בחפלה, ועדין ל"ט.

קודם הצבור, ויודחי עיקר הרבוצה דמותר לעל חפלה בצבור בשביל זה (דאלו להקדים חפלתו לחפלה הצבור אין חיסור צהיותו צייתו רק צבכ"כ כדאי בצרכות כ"ח ע"כ). וקשה דהי"ל לעטום מידי קודם חפלה כדי שיוכל להחפלה בצבור דחיוב גמור להחפלה בצבור וצריך לילך ד' מילין לפניו בשביל זה כדאי בפסחים מ"ו ע"א ושו"ע סי' ז' סעי' ע"ז, וע"כ דאסור לעטום כדי שיוכל להחפלה בצבור).

ולבאורה יש להעיר דכיון דאיתא בשו"ע (סי' פ"ט, סעיף ד') דאם אינו יכול לבוין מותר לו לאכול קודם החפלה כדי שיוכל לבוין, וא"כ י"ל דר"ה דמותר לאכול קודם החפלה כדי להחפלה בצבור, כיון דאיתא בכמה מקומות בשו"ע (סי' ק"א סעיף א') דהיום אין אלו יכולים לבוין כראוי, ובש"ס חטיות (ח' ע"א) דחפלה בלא כוונה מתקבלת דווקא בצבור ולא ביחיד עי"ש וכן אי' בזה"ס פ' ויחי דף רל"ד, וא"כ חפלה בצבור מועיל כמו כוונה בחפלה ושיהיה בפלס א' הן, חפלה ביחיד בכוונה וחפלה בצבור בלא כוונה, וא"כ אפשר לומר דכמו דמותר לאכול קודם החפלה כדי שיוכל לבוין, כמו כן מותר לאכול כדי להחפלה בצבור.

מ"מ יש לדחות דעיקר מצות חפלה בכוונה היא, כמו שאז"ל (חטיות צ" ע"א) אחיז עבודה שכלל היו אומר זה חפלה, ואין זה מעלה לצד רק עיקר צורת המצוה דחפלה היא הכוונה וכעין דאי' בסוכהדרין (ס"ה ע"א) שאני מגדף הואיל וישנו בלל עי"ש ברש"י, וזה לעומת זה כמאמר החכם ידיעת ההפכים א' הוא, וע"כ כיון שהאכילה צורך להחפלה עצמה שבהי ציור שלימות, מותר לאכול קודם החפלה כדי שיוכל לבוין, ובש"ס צרכות (י' ע"ב) ילפי' דאסור לאכול קודם החפלה דכתיב לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שחפלתו על דמכם, וכיון דאכילה דרך לחפלה, הוי כאילו אכילה גופה חפלה היא כמו שכחצו בתום ימינו כחוצות (ל"א ע"א) דיה דאי צעו וכי דאם לא הוי אפשר לאכול בלא הגצבה הוי חשוב התחלת האיסור בשעת הגצבה, וכעין שכחצו בפסקי חוס' זכחים ל"ז, דכיון דא"א לאכילה בלא שצירת עטם חשוב ציידגא, וכן לא שייך לומר מה דאיתא בצרכות שם, ואחרי השלכת אחרי גויך לאחר שנתגאה זה קבל עליו עול מלכות שמים דאכילה גופה צורך קבלת עומ"ש, ובמד"ר פ' נשא (במד"ר פרשה ו"ג, יז) לענין יששכר חצונן, איתא דחצונן הוא גדול מיששכר משום גדול המעשה יותר מהעושה, וה"כ בחדש עצמו מה שאולל להצרות גופו לצורך חפלה, הוי האכילה לגבי חפלה כמו צבון לגבי יששכר, ואפשר דשייך גם בזה גדול המעשה יותר מן העושה, וכל זה כשהוא לצורך חפלה בכוונה שזו אחד מעקרי החפלה, משא"כ חפלה בצבור, אף דלענין זה יש לה מעלה בכוונה לענין שתתקבל חפלתו, מ"מ זה צורך האדם שתתקבל חפלתו וימלא

כזה אפי' ייתכן פ"א עדיין נשאר עליו חיוז דאורייתא להניח בשעת חפלה, וא"כ אינו מועיל כל כמה שמניח החפילין קודם אכילה דסוף כל סוף נשאר עליו עדיין חיוז דאורייתא להניח, גם להיפך י"ל דכיון דחיוז גמור דאורייתא להניח חפילין כל היום, א"א שאסרו חז"ל צמז"ח ז' לאכול לפני, דא"כ כל היום לא יוכל לאכול דאף שכבר הניח פ"א עדיין נשאר עליו חיוז דאורייתא להניח ביתר שעות היום עד שקיעת החמה.

כנלע"ד ליישנ הפוסקים שלא העירו צוה, וגם ליישנ מהנהג הכנה חסידים ואנשי מעשה שטועמים קודם החפלה כדי שיוכלו לכוון כידוע, ואין מניחין חפילין לפני זה, מ"מ נלע"ד מהיות עוז אל תקרי רע דכונן להניח חפילין ולומר בהם צרכת החורה וק"ש כשרואה לטעום קודם החפלה.

ראיך שיהי' נלע"ד, דהאכל קודם חפלה כגון שהוא חלוש הלכ' או שאינו יכול לכוון, יניח חפילין קודם אכילה וינאל יד"ח כשמניחין אפי' רגע א', ואח"כ חוללן, דחפילין מלי"ע דאורייתא, ואסור לאכול כמו שאסור לאכול לפני החקיעות ולפני נעילה לולב, ולי"ע טל האחרונים שלא העירו צוה, ויש ליישנ דמנזאר צחי הר"ן סוכהדרין (פ"ח ע"ב) דחיוז דאורייתא להניח חפילין כל היום וא"א אינו מניחין חפילו רגע אחד עוצר צעשה דאורייתא, וכן משמע להדי' בחוס' שבוטע (כ"ה ע"ב) ד"ה מי איתא בלא איתא וכו' ב, אך היום הקילו הפוסקים דאין לריך להניחין רק צעשה חפלה משום שאין לנו גוף נקי כדאי' בס"י (סעף ב'), וא"כ לא דמי ללולב ותקיעת שופר דא"א יעול לולב פסס א' פלט לי' מעשה דאורייתא דמדאגרי נפיק צ"י (סוכה מ"ב ע"א), וכן בחקיעות, משא"כ

אוצר החכמה

סימן ג'

בענין לבישת טלית גדול וטלית קטן

שיש לו בית ראש ודרך לביתה, וצוה מקיימין קרא דעל כנפי צגדיהם.

והנה בחשד"ץ ג' כתב הטעם דרווח אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: כי יקח איש אשה וסמוך ל' גדילים תעשה לך. וקשה א"כ טלית קטן למה כן לוצש. ומהנ"ל א"ש, דט"ק אינו מקרא דגדילים תעשה לך רק מקרא דעל כנפי צגדיהם, דשם אינו סמוך ל' כי יקח איש אשה, וא"ש.

נלע"ד טעם לשבח לזה דוהגין ללבוש טלית גדול ועלית קטן. דמנינו בשטעמ' צ' לאוויין וצ' עשים, א' (דברים כב, יא): לא חלצש שטעמ', צ' (ויקרא יט, יט): ובגד כלאים שטעמ' לא יעלה עליך, וכזה מנינו צניצית פסוק א' (צמדבר טו, לח): ועשו להם צניצות על כנפי צגדיהם, וסחם צגד היינו כדרך לבישה, עוד כתיב צ"י חל' (דברים כב, יב): גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה, ע"כ עושין צ' עליתים, ע"כ שאינו דרך לבישה והוא רק צכלל אשר תכסה בה, וע"כ

08/01/2020

סימן ד'

בענין לילה זמן תפילין

(מתוך מכתב להרה"ג ר' ברוך לאזנווסקי זצ"ל אב"ד איזאר)

לך, כיון דלילה חיוזי ציוס נמי חיוזי, כי חצעי לך למ"ד לילה זמן חפילין וכו', כהנים צעבודתם וכו' פטורים מן החפילין.

ה' גשוואין שכ"כ, ועי"ש מש"כ להקשות צ"ו בשם שיורי כנסת הגדולה (וכנראה שהוא למד, דקאי גם על ט"ק עי"ש היטב). ועי' היטב בשדי חמד מערכת חתן וכלה וחופה אות י"א. א. מכתב זה נשלח אל הרה"ג הנ"ל בתור הסכמה לספרו, "שעשועי רעיונים", ונדפס להלן סי' ס"ח, והערה זו מתייחסת לנדפס שם בקונטרס דרך חיים כלל י". ב. הכוונה למש"כ הגהמ"ח זצ"ל בספרו, "שיח השדה" שער ברכת ה' סי' ד' אות ג'.

גם הביא כ"ח א' ראיתי השני ב' מזבחים (י"ט ע"א): חפילין מהו שיחולו, אליבא דמ"ד לילה לאו זמן חפילין לא חצעי

ב. ע"ע בארץ צבי ח"א סי' י"ח ד"ה שוב העירני וכו' ע"ש, ובחלקת יואב ח"ב אר"ח סי' ב' מש"כ בזה מגוף דברי הגמ' דשבועות שם דמוכח דיש חיוז כל היום לילך בחפילין, והביא שם מתוספתא סוף ברכות שמפורש שאין חיוז אלא בבוקר לבד ע"ש. (אכן בספר "מסכת חפילין" — מהגר"ח קניבסקי בסירוש חפלה של ראש עמוד צ"ו בדפי הספר הוכיח מהסוגי' דשבועות איפכא דאין חיוז כל היום ע"ש היטב) וע"ע בביאור הלכה ריש סי' ל"ו מש"כ מהפרמ"ג והישועות יעקב בזה. ג. ע"י בבאר היטב אר"ח סי' י"ז ס"ק ד' בשם מרדכי

פרשת ואתחנן

יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶה יְרֵאתָם אוֹתִי מִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה. יש לפרש, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות כח: כט:) כל העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים, מאי קבע, שדומה עליו כמשא, [או שאינו יכול לחדש בה דבר].^א מפני שהמחשבה היא העיקר בתפלה, כמו שאמרו (תענית ב.) איזו היא עבודה שהיא בלב זו תפילה, ונאמר (איכה ב, יח) צעק לבם אל ה', והיא המחיה את הדיבור כמו נשמה המחיה את הגוף, ולפי גודל (מצות) [מעלת] המחשבה הדיבור הוא דיבור אלהים חיים ויש בו כח לעלות למעלה בהיכל ה', אבל הדיבורים שהם בלי מחשבה הם כמשא, כגוף בלא נשמה, וכפי המחשבה הוא החיות בדיבור, כי החי נושא את עצמו (שבת צד.), וזהו שאמרו שדומה עליו כמשא.

וזהו ענין שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ה, א) כי אלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים, פירוש, שהמחשבה תהיה רבה על הדיבור, שיוכל לעלות הדיבור מן הארץ לשמים.

אבל כשהדיבור רב והמחשבה מועטת, על זה אמר הנביא יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני, שהדיבור כבד מנשוא, כי לבו רַחֵק מִמֶּנִּי. גם אינו יכול לחדש בו דבר, דהיינו הדיבור היוצא מן הלב.

ועוד יש בענין, כי הדיבור היוצא מן המחשבה המחשבה קודמת לדיבור. וזהו שאמר (ישעיה סה, כד) טרם יקראו ואני אענה, שהקב"ה שומע המחשבה שהיא קודמת לדיבור ונענה קודם הדיבור. אלא שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים (יבמות סה. חולין ס:). כמו שאמרו במסכת

(כג) **ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר.** יש לפרש מילת לאמר, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות ד:) המתפלל צריך שיאמר בתחילה ה' שפתי תפתח. וענינו, כי התפלה היא כאילו עומד בהיכל המלך ומבקש מן המלך, ואם יחשוב האדם באמיתת מחשבתו גדולת הבורא אשר סביביו נשערה מאוד, ויכיר בשפלות האנושי, יאחזהו הפחד והרעדה לאין תכלית, עד כי יהיה כאלם לא יפתח פיו, לולי העזר מאת ה' לפתוח פיו.

וזהו שאמר (ישעיה סה, כד) והיה טרם יקראו ואני אענה, שצריך עזר מאת הבורא להיות התפלה שגורה בפיו, כמו שיבואר עוד (להלן ה, כט). וזה שתקנו לומר בתחלה ה' שפתי תפתח, שצריך להתפלל בתחלה שיענה ה' שיוכל להתפלל.

וזהו שאמר (ישעיה שם) עוד הם מדברים ואני אשמע, כיון שהתפלה היא שגורה מאת הבורא ודאי תפילתו מקובלת, כמו שאמר רבי חנינא [בן דוסא] (ברכות לד:) אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל.

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים י, י) אני קראתיך כי תענני אל הט אֶזְנְךָ לִי וּגוֹ', דהיינו, כיון שזה שאני קראתיך הוא בעזרתך כי תענני שאוכל להתפלל לפניך, על כן הט אֶזְנְךָ לִי, כיון שתפילתי שגורה ממך.

וזהו שאמר ואתחנן אל ה' בתחלה, שיענני ה' שתהיה שגורה בפי לאמר.

עוד יש לפרש מילת לאמר, על דרך שאמר ישעיה הנביא בסימן כ"ט (יג), ויאמר ה'

אמרי, כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו, כל שאינו יכול לחדש בה דבר.

א "רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. מאי קבע, אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא. כל שתפלתו דומה עליו כמשוי. ורבנו

הלכות תפלה סימן קכד

שמה באר הגולה

ח ארחת-חיים כשם
רבינו יונה ט ברכות
מ"ז

ידי תפלה בין אותם (כג) שלא יצאו, (כד) *ובכוונה, שיכוין בלבו (כה) אמת היא (יב) [נא] הברכה שבידי המברך ואני מאמין בזה: ז' חלא ישיח שיחת (יג) חולין (כו) בשעה ששליח-צבור חוזר התפלה. ואם שח, הוא חוטא וגדול עונו (כז) מנשוא וגוערים בו: הגה וילמד בניו (יג) (כח) הקטנים שיענו אמן, כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (כל-כו): ח' חלא יענה אמן חטופה, דהיינו כאלו האל"ף נקודה (יד) (כט) בחטף, וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו

שערי תשובה

אוצר החכמה

עם הש"ץ כאמצע הברכה, אף שאין כאן ברכה לבטלה שאין פותחין וחותרים בכרוך וגם יש ט' דצייתי, מ"מ נראה כקלות ראש, וכתב בש"צ כשם מאמר-מרדכי רמ"ש בש"ע שישתוק היינו שלא ידבר דברים בטלים או ש"ד שאינם מתפלל י"ח, וגם אין איסור קלות ראש אלא במגביהים קולם, אבל כלחש נראה דעריף טפי, שמכיון יותר למה שאמר החזן. ומדברי הב"ח והא"ר משמע דאפילו כלחש איכא קפידא, והוא אינו סובר כן ע"ש. ונראה לנהוג בהב"ח והא"ר דיש לחוש דבשיגרא דלישנא יבוא גס-כ"ן לומר הברכה ויהיה ברכה לבטלה, ויש נוהגין במוסף ו"ה בפסוקי מלכיות וזכרונות שופרות לומר כלחש הפסוקים עם הש"ץ כדי לעזור עצמם בכוונת הלב, ואין למחות בידם. ומ"ש בשם הרמ"ע מפאנו, כתב בש"צ דאדושי קמאי ע"ו ובפרט ביורה בסודין של דברים בו, והאנשים הנגשים אל השם נהגו כמנהג חסידים הראשונים להיות הסידור פתוח לפנייהם בחזרת התפלה ולכוין בכל מלה, עיין שם, וכ"כ בשל"ה: [נא] הברכה, עבה"ט. ותיבת שיאמינו הוא ט"ס וצריך להיות שיאמנו. וכתב בר"י בשם מהר"י מולכו, מי שנזדמן לו לענות אמן על ב' דברים עונה שני אמנים זה אחר זה, ולא דמי לשמע שמע

באר היטב

(יב) הברכה. וזהו בברכת הודאה כגון ברוך שאמר וישתבח וגאל ישראל, אבל בתפלה צריך שיכוין אמת היא ואני מתפלל שיאמנו דבריו, מ"א, עיין ב"ח ובשל"ה ובספר נגיד ומצוה: (יג) חולין. ולא לומר עם הש"ץ ולא יאמר הי"ח עם הש"ץ, עיין בטור, ועיין מ"ש בס"ק ז: (יג) הקטנים. וצריך שיחנכם שיעמדו באימה וביראה, ואותן שרצים ושבים בבהב"נ בשחוק, מוטב שלא להביאם, של"ה מ"א: (יד) בחטף. פי' בשו"א. וה"ה שלא יאמר אמן בשאר נקודות בשורק או בחולם הש"ץ כדי לעזור עצמם בכוונת הלב, ואין למחות בידם. ומ"ש בשם הרמ"ע מפאנו, כתב בש"צ דאדושי קמאי ע"ו ובפרט ביורה בסודין של דברים בו, והאנשים הנגשים אל השם נהגו כמנהג חסידים הראשונים להיות הסידור פתוח לפנייהם בחזרת התפלה ולכוין בכל מלה, עיין שם, וכ"כ בשל"ה: [נא] הברכה, עבה"ט. ותיבת שיאמינו הוא ט"ס וצריך להיות שיאמנו. וכתב בר"י בשם מהר"י מולכו, מי שנזדמן לו לענות אמן על ב' דברים עונה שני אמנים זה אחר זה, ולא דמי לשמע שמע

ביאור הלכה

כשלא ימתניו, כגון לענין תפלת ערבית, שיתפללו תיכף כשיתקבץ מנין אף שלא הגיע עדיין הזמן של צאת הכוכבים, ובפרט במוצאי-שבת קודש מנהג נכון הוא להמתין: * ובכוונה, שיכוין בלבו אמת היא וכו'. עיין במשנה ברורה מה שכתב: אבל בתפלה וכו', והו' מדברי המגן-אברהם בשם הב"ח. ולפלא ששינה לשון הב"ח, ששם כתב דזה יכוין דוקא באמצעות, משמע דראשונות שהן מיוחדות לשבח אין לכוין רק שאמת הוא דברי המברך, כמו שכתב בשולחן-ערוך, ומלשונו שכתב דזהו בברכת הודאה וכו' לא משמע כן. ואולי שהוא פליג בזה על הב"ח וסבירא ליה דברכת מחיה מתים גס-כ"ן יש בו שתי הכוונות, דהיינו אמת שהוא מחיה מתים, ויהי רצון שיתקיים במהרה; ואולי דגם בברכה ראשונה שייך זה, דהיינו שעניית אמן הוא קאי על כל הברכה שבייך המברך, שהוא גומל חסדים וקונה הכל וזוכר חסדי אבות ומביא גואל וכו', ואס"כ שייך בזה גס-כ"ן שתי הכוונות, לבד בברכת "אתה קדוש" לחוד לא שייך רק כוונה אחת, ולכך סתם המגן-אברהם. ובפריימגדים

משנה ברורה

כשמזכירין צדיק בשם ודם צריך לברכו, שנאמר "זכר צדיק לברכה", צדיקו של עולם, על אחת כמה וכמה. (כג) וברכות שחתיתמן קצר רק כשתי תיבות, כ"פוקח עורים" בברכת השחר וכהאי גוונא בשמונה-עשרה וכל הברכות, מהנכון לשליח-צבור לזיהר אז שלא למהר כל-כך לחתום תיכף את הברכה, אלא לשהות מעט כדי שכל העונים ישמעו איזה ברכה מסיים אחר-כך, וגם יהיו יכולים לענות האמן תיכף, (כד) דאי לאו הכי, לפעמים על-ידי הקול של עניית "ברוך הוא וברוך שמו", הרבה מהעונים אינם יודעים איזה ברכה מסיים, וגם ענייתם הוא איננו תיכף אחר שכיילה הברכה, וכל זה יש בו חשש של אמן יתומה, וכדלקמן בסעיף ח בהג"ה: ך (כג) שלא יצאו. רוצה לומר: אף-על-פי שהם יוצאין עכשיו בתפלת הש"ץ, אינם כעונים אמן אחר ברכות עצמן, שהרי מכל מקום הם אינם אומרים כלום אלא שומעים [לבוש]: (כד) ובכוונה וכו'. עיין בחי-אדם כלל ו שכתב, דיכוין בענייתו אמן גם על מה שאמר המברך "ברוך אתה ה'", דהיינו שאמר הש"ץ "ברוך אתה ה' מגן אברהם", יכוין העונה את האמן, אמן שיהיה מבורך שם ה' שהיה מגן אברהם, וכהאי גוונא בכל הברכות: (כה) אמת היא. וזהו בברכת הודאה, כגון "ברוך שאמר" ו"ישתבח" ו"גאל ישראל" וכהאי גוונא, אבל בתפלה צריך שיכוין: אמת היא, וגם אני מתפלל שיהי רצון שיקויים דבר זה (כגון בברכת "אתה חונן" שביקש המתפלל "חננו מאתך וכו', ברוך אתה ה' חונן הדעת", יכוין: אמת שהוא חונן דעה, ויהי רצון שיחונן לנו גם-כן דעה, וכהאי גוונא בכל הברכות). ובקדוש צריך לכוין על העתיד לבד, שיאמנו דבריו (כס) מה שהוא מבקש שיתגלה מלכותו בעגלא וכזמן קריב, דעיקר הענין בוודאי יקויים לכסוף, כמו שכתוב "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וגו'. כתב הפריימגדים בסימן נא, דהעונה אמן אחר ברכת "המחזיר" לא יאמר ביחד "אמן מודים אנחנו לך", כי אמן קאי על הברכה כנ"ל ו"מודים" הוא ענין בפני עצמו, רק ישהא מעט אחר תיבת אמן. (כו) מי שנזדמן לו לענות אמן על שני דברים, עונה שני אמנים זה אחר זה, ויכוין בכל אמן את הענין על מה הוא עונה, וטפי עדיף לומר "אמן ואמן": ז (כו) בשעה וכו'. רוצה לומר, (כז) אפילו אם ירצה לזיהר בסוף כל ברכה לכוין ולענות אמן. כתב בשל"ה: ראיתי מהחרדים אל דבר ה' שמשמין הסידור בפניהם כשעת חזרת התפלה, ועיניהם ולבם שם שלא יראו חוצה, ואז מכוונים על כל מלה ומלה: (כז) מנשוא. כתב כאליה רבה בשם הכל-כו: אוי להאנשים שמשכיחים בעת התפלה, כי ראינו כמה בית-הכנסת נחרבו בשביל עוון זה, (כח) ויש למנות אנשים ידועים להשגיח על זה: (כח) הקטנים. וצריך שיחנכם (כט) שיעמדו באימה ויראה. והקטנים ביותר, הרצים ושבים בבית-הכנסת בשחוק, מוטב שלא להביאם, דהרגל נעשה טבע, וגם שמטרידים להצבור בתפלתם. ומלכד כל זה, נכון להאב המביא קטנים כאלו לכית-הכנסת להשגיח על בגדיהם וסנדליהם אם הם נקיים, כדי שלא להכשיל בזה להמתפללים בתוך ד' אמותיהם. ועיין לעיל סימן פא במשנה ברורה סעיף-קטן ג: ח (כט) בחטף. פירוש, בשו"א, (ז) והוא הדין שלא יאמר אמן בשאר נקודות, בשור"ק או בחול"ם וכהאי גוונא, כי בכל זה אין משמעות פירושו לשון

שער הציון

(כג) פשוט: (כד) בית-יוסף. ומשעם זה יש נמנעין לומר ברוך הוא וברוך שמו, דאמן חמיר ממנו [וע' במעש"ר], אבל נכון לעשות כמו שכתבתי: (כס) פריימגדים: (כו) שערי-תשובה: (כז) כן משמע מאחרונים: (כח) פריימגדים בשם וויי-העמודים, עיין שם עור: (כט) מגן-אברהם ופריימגדים עיי"ש: (ל) לבוש: